

't Hupke

Nr.158 Herfst 2014

In dit nummer

- Alarmerende afname 3 zomergasten
- Excursie Hoge Vucht
- Marjo's vroege vogeltochten
- Avondinventarisatie Hooge Zwaluwe
- De Putter
- Kokmeeuwen in Breda
- Sterke afname Geoorde Fuut, Emerput
- Fenologie 2014
- Avondwandeling Emerput
- Natuurgebied Vrachelse heide
- Een dagje vogelen met Ria Lambregts
- Werkgroep Dintelse Gorzen

**Dit is uitgave nr.158 Jaargang 45
Oplage 300 stuks.**

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden.

Bank

Bestuur

Kors Jan Snoeij (voorzitter)
Fred Pardoel (secretaris)
Ellie Pruiksma (PR&communicatie.)
Stef an Vromans (Peningmeester)
Kees van der Krift
Bank 76 INGB 0001 0637 12

Redactie

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt

Tekstcorrectie

Henriette Huijgens
Ad Rijnen
Albert de Hoon

Overname artikelen

Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de redactie worden overgenomen.

Wijze van aanleveren

Kopij per email aanleveren als Word bestand zonder opmaak.
Grafieken en tabellen en foto's apart aanleveren per email

Website

www.westbrabantsevwg.nl
Wenst u 't Hupke alleen digitaal te ontvangen stuur dan een mailtje naar:
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ellie Pruiksma

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 December
Aanleveren kopij tot 1 November

Foto omslag

Ria Lambregts

Foto's achterzijde

Jan Benoist
Ria Lambregts

Waterkokers: de oeverzwaluwenwand

Het zal velen van u niet zijn ontgaan dat er in Breda onlangs een nieuwe voorziening is getroffen voor Oeverzwaluwen. In de Waterkokers, aangelegd als waterzuiveringsinstallatie, is ook aan de natuur gedacht met een oeverzwaluwenwand en een vleermuizenkelder. De oeverzwaluwenwand was een cadeau van de gemeente Breda aan de West Brabantse Vogelwerkgroep ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van onze vereniging.

Over die oeverzwaluwenwand heb ik me nogal druk gemaakt. De afspraak met de gemeente is dat onze vereniging het onderhoud voor zijn rekening neemt en dat de gemeente daarvoor een steiger en zand beschikbaar stelt. Want zonder zand in de nestgangen, zo verzekerden de kenners ons, kunnen de Oeverzwaluwen niet zelf graven en zullen ze de wand links laten liggen. Binnen onze vereniging waren de helpende handen snel gevonden: de Knotwerkgroep stond paraat om de gangen met zand te vullen. De tijd begon te dringen: het klusje moest geklaard zijn voor de vogels uit Afrika waren teruggekeerd. Maar de beloofde voorzieningen bleven uit. Na heel wat heen en weer bellen en mailen kwam begin april(!) het verlossende woord: de wand bleek al bij oplevering met zand te zijn gevuld! De knotploeg mocht voorlopig weer naar huis en zal hier volgend jaar pas echt aan de slag gaan.

De eerste Oeverzwaluwen die zich dit voorjaar vertoonden, kozen er echter niet voor in de daarvoor bedoelde wand te gaan broeden. Nee, ze hadden een flinke berg zand aan de zuidoostkant van het gebied gevonden! Toen ik dat zag, betwijfelde ik of er nog wel wat broedpaartjes zouden overblijven. Maar toch, al gauw bleek dat ze ook onze wand hadden gevonden! Ik schat dat uiteindelijk bijna de helft van alle [hoeveel is alle?] nestgaten daadwerkelijk in gebruik is genomen en het is er (ik schrijf dit half juli) een voortdurend af- en aan vliegen om jongen te voeren. Vanaf de paden langs het water is het allemaal goed waar te nemen en kun je zelfs af en toe de jongen naar buiten zien kijken. Ook omwonenden vragen soms belangstellend wat er daar nu toch eigenlijk allemaal te zien is en het is leuk om daar dan iets over te kunnen vertellen.

Kortom, we mogen deze aanwinst toch wel een groot succes noemen! Helaas is niet iedereen zich zo bewust van de natuurwaarde. Onlangs bleek dat er ook andere gebruiksmogelijkheden van de wand zijn: er op klimmen en er weer vanaf springen, het water in, waarbij er dan geen zwaluw meer te bekennen is. Gelukkig heeft de gemeente onmiddellijk beloofd hiertegen maatregelen te nemen. In Kelsdonk is precies zo'n wand al jarenlang ook een succes, behalve dit laatste broedseizoen. Om de een of andere reden zijn de Oeverzwaluwen daar dit jaar niet of nauwelijks meer waargenomen. Ik hoop dat deskundigen zullen uitzoeken waardoor dat komt (wie van onze vereniging voelt zich geroepen?!) want hieruit blijkt dat broedsucces zich niet automatisch jaarlijks herhaalt. Onze wand in de Waterkokers zal daarom blijvend de nodige aandacht moeten krijgen. Ik reken voor het volgende seizoen weer op medewerking van onze 'knotters' en natuurlijk op de gemeente Breda voor de beloofde voorzieningen.

Kors Jan Snoeij

Voor grasduinen is het een goede periode. Niet alleen in de mooie natuur van Schouwen-Duiveland, waar we zelfs een Waterral ontdekten, maar ook in het archief van de West Brabantse Vogelwerkgroep. Sinds het overbrengen naar het Stadsarchief in 2007 van archief van onze vereniging waren er geen nieuwe stukken meer overgedragen, dus dat werd weer eens tijd. Aardig is dat sommige zaken waar we nu mee bezig zijn ook al eens te vinden zijn in dit archief. Wat voorbeelden. Deze zomer maakten we een artikel voor De Stem over vogels en loslopende honden. In het archief kun je lezen dat er in 1981 ook al een artikel hierover is gepubliceerd (en het onderwerp zal waarschijnlijk wel vaker aan de orde geweest zijn). Verder vroegen we ons onlangs af of er iemand namens het bestuur naar een bijeenkomst van Breda Actief moet gaan in verband met het leggen van contacten. Deze vraag kom je ook twintig jaar eerder al tegen. Verder bespraken enkele bestuursleden de mogelijkheid bezwaar aan te tekenen tegen het gemeentelijk besluit om het jaarlijkse hippisch evenement in de Trippelenberg en omgeving weer toe te staan. Grappig is dan om in het archief een eerdere procedure hierover tegen te komen. Hierbij heeft het bezwaar van de vereniging geleid tot verplaatsing van het evenement, dat eerst in het broedseizoen gepland stond, naar september. De windmolenproblematiek is van recentere datum, al zitten er over dit onderwerp al dossiers in het archief. De vereniging zal mogelijke plaatsing, met name in het gebied rond de A16, kritisch volgen. Verdere berichtgeving volgt. In het archief kwam ik het boekje "Op de Schobberdebonk... 1969-1999 – 30 jaar West Brabantse Vogelwerkgroep" tegen. Een boekje vol prachtige vogelverhalen van verenigingsleden. Wellicht kunnen we bij het vijftigjarig jubileum weer zoiets uitbrengen. Dit duurt nog wel even, tot 2019. Toch heeft het bestuur al even gekeken naar financiële afspraken uit het verleden. Er is vastgesteld dat er jaarlijks 2 euro per lid opzij wordt gezet voor dit jubileum. Het bedrag staat los van de gewone contributie. Nu lijkt het erop dat er een redelijk groot bedrag gespaard gaat worden, te meer omdat er een toename van het aantal leden is. Maar dat laatste merk je natuurlijk ook weer aan de omvang van de festiviteiten en dus ook aan de uitgaven. Voor het vorige jubileum was er geen apart potje en het werd daarom heel bescheiden gevierd. De bedoeling is dat het volgende iets minder bescheiden kan zijn. (Een reden te meer om dan ook nog lid te zijn!) Het bestuur handhaaft dan ook de afgesproken regeling

Van lopende en nog te starten zaken kan ik nog het volgende melden. We gaan zitting nemen in een werkgroep van de gemeente Breda voor het bomenbeleid. In augustus is er een excursie naar de gemeente Arnhem om van haar beleid kennis te nemen en in contact te komen met gelijksoortige groepen. De gemeente Breda heeft recentelijk een nieuw bestuur gekregen en de plannen daarvan lijken gunstig voor natuurbehoud of zelfs -verbetering. We zien dan ook de verdere plannen voor de ontwikkeling van zwaluwtilten, de "Vogelboulevard" in de Emerput, en dergelijke met vertrouwen tegemoet. Intussen wordt gewerkt aan plannen voor de voortzetting van de "Vier Jaargetijden" en doen we samen met andere groene groepen mee aan de organisatie van de "Nacht van de Nacht".

We kijken ook nog iets verder. De activiteitenkalender 2015 wordt voorbereid. Graag bijdragen tijdig inleveren bij Kors Jan, die het overzicht bijhoudt en terugkoppelt. En noteert u alvast in uw agenda de algemene vergadering op 30 oktober!

Fred Pardoel

Voorjaar voorbij

Wat was het voorjaar vlug voorbij, de vogelzang is weer verstomd. Het was warm en langdurige regen bleef uit. De omstandigheden om jongen groot te brengen waren goed.

Ieder jaar is het weer anders met opvallende zaken en tegenvallers. De Ooievaars in het Markdal hebben drie jongen grootgebracht. De Blauwe Reiger neemt weer toe en de IJsvogel werd weer meer waargenomen.

In de Vierde Bergboezem werd in de broedtijd diverse malen een Roerdomp gezien.

Zomerganzen werden bestreden en de aantallen namen af. Het percentage jonge Canadese Ganzen is heel laag. Jagers tellen tweemaal zoveel zomerganzen als de vrijwilligers van Sovon; hoe zou dat toch komen?

Over het aantal Krakeenden en Slobeenden kan niet geklaagd worden.

Op de Emerput zijn heel weinig jonge Geoorde Futen groot gekomen. Ronduit slecht was het gesteld met de weidevogels: Kieviten, Grutto's en Scholeksters nemen steeds meer af, door nieuwe natte gebieden zijn er wel meer Tureluurs.

Door de hoge muizenstand hadden Kerkuilen en Steenuilen een goed broedseizoen. Een paar Zearenden heeft in de Biesbosch weer twee jongen grootgebracht en in de Dordtse Biesbosch heeft een ander paar ook twee jongen grootgebracht. In het gehele voorjaar en de zomer werden er twee subadulte Visarenden in de Biesbosch gezien; dat belooft wat voor volgend jaar!

Wat vlogen er toch weinig Gierzwaluwen in de avond boven de huizen. Oeverzwaluwen namen de Waterkokers in gebruik.

Op het kippenvoer in mijn tuin kwamen veel Huismussen af maar er waren weinig jongen te zien.

De verwachting is dat de zomers steeds warmer worden met extreme regenval. Dit zal tot verandering in de vogelstand leiden.

Biemeus

Alarmerende afname van Zomertortel, Grauwe Vliegenvanger en Fluitser

Ieder voorjaar kijken wij uit naar de soorten die aankomen om bij ons te gaan broeden. Het begint met de aankomst van Grutto en Tjiftjaf en dan volgen iedere dag weer nieuwe soorten. Koekoek en Gierzwaluw zijn vogels die speciaal het voorjaar aankondigen. Tot eind mei blijft men uitzien naar de vogels die nog ontbreken. Dat zijn vooral soorten die afnemen en zeldzaam worden.

Tegenwoordig hebben wij de onvolprezen website waarneming.nl. Daarop kan men zien waar anderen de nog ontbrekende soorten hebben gezien al weten we natuurlijk niet of het misschien alleen maar doortrekkers zijn geweest. Voor het vaststellen van broedgevallen zijn meerdere waarnemingen op dezelfde plaats met een tussentijd van twee weken vereist. Verschillende vogelaars geven geen waarnemingen door maar wat er wel op de site te zien is geeft wel een indruk.

Zomertortel

De opvallende roep is goed te horen.

Biotoop: dicht loofhout, moerasbos.

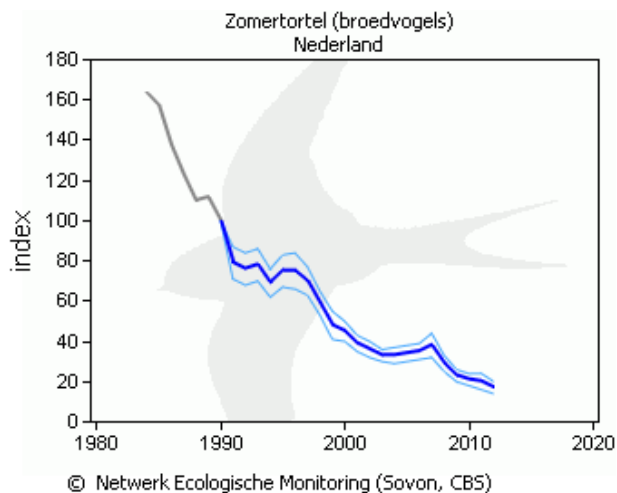
De soort kwam vroeger, tot circa vijftig jaar geleden, talrijk voor. In de jaren 1989-1996 zijn er in West-Brabant 1506 paar vastgesteld, de populatie werd geschat op tussen de 1800 en 2200 paar. Tegenwoordig is het een zeldzaamheid. In 2014 is de Zomertortel nog maar op 31 plaatsen in West-Brabant gemeld op waarneming.nl.

In 2013 zaten er twee paartjes in de Krochten (Zundert), in 2014 op dezelfde plaats drie paartjes.

In Breda hebben Zomertortels gebroed, dit jaar zijn er gehoord op een industrieterrein in Oosterhout.

Het is een duivensoort die in Afrika overwintert en dus tweemaal per jaar een lange reis moet maken die niet zonder risico's is. Vliegen ze bijvoorbeeld over Malta dan kan dit wel eens slecht aflopen (jacht).

In Nederland kan het vinden van voedsel geen probleem zijn want verwante soorten zoals Turkse Tortel, Houtduif en Holenduif doen het wel goed.

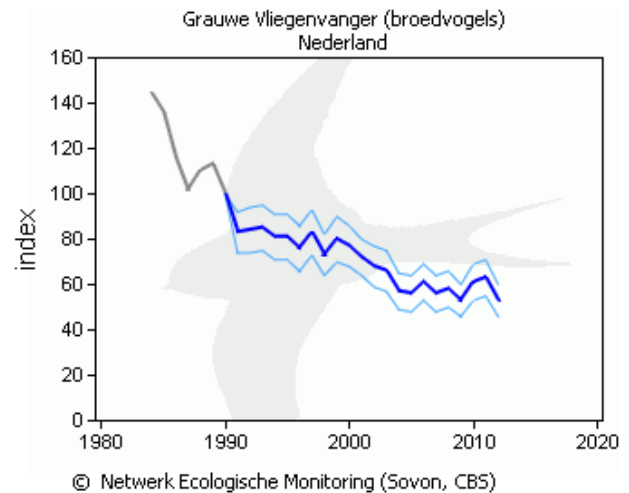
Soorttrend Zomertortel

Grauwe Vliegenvanger

Dit is een onopvallende soort met zeer bescheiden zang. De manier van insecten vangen valt op want daarvoor gebruiken ze als uitvalsbasis een goed zichtbare zitplaats op bijvoorbeeld dode takken of bonenstaken.

Biotoop: grote tuinen en bij boerderijen met erfbeplanting. Vroeger, tot circa vijftig jaar geleden, vrij talrijk. Tussen 1989 en 1996 zijn er in West-Brabant 1248 paar vastgesteld; de schatting kwam uit op tussen de 1700 en 2150 paar. In 2014 is de Grauwe Vliegenvanger nog maar op 24 plaatsen in West-Brabant gemeld.

Oorzaak van de achteruitgang kan zijn de afname van insecten, voedselgebrek dus. Wij hebben ook geen horren meer nodig om te voorkomen dat muggen en vliegen het huis binnenvliegen.

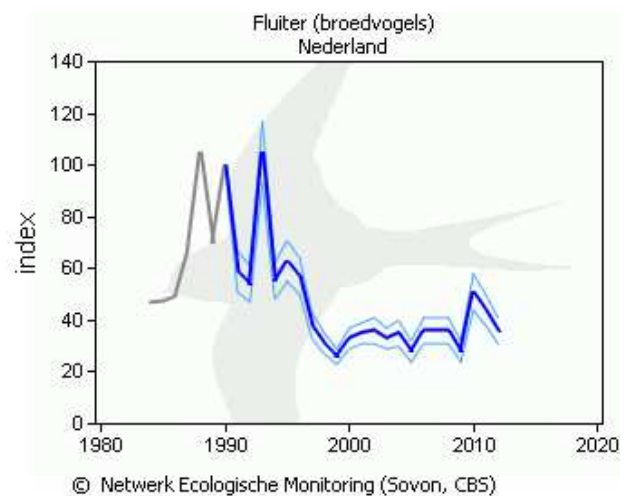
Soorttrend Grauwe Vliegenvanger

Fluitser

De zang kan ons niet ontgaan maar als hij niet zingt is het moeilijk deze soort waar te nemen.

Biotoop: hoog opgaand loofbos vooral eiken- en beukenbos.

De Fluitser is in Noord-Brabant altijd vrij schaars geweest. Tussen 1989 en 1996 zijn er 131 broedplaatsen gevonden, vooral in de natuurgebieden op de Brabantse Wal. Naar schatting zijn er tussen 65 en 200 paar. In 2014 is de Fluitser nog maar op 9 plaatsen in West-Brabant gemeld. Het kan zijn dat hierbij ook nog doortrekkers zijn geweest, de soort zingt maar een korte periode.

Soorttrend Fluitser

Ook Nachtegaal en Wielewaal zijn in aantal enorm afgenomen maar in 2014 zijn ze toch wel meer gehoord dan in de voorgaande jaren.

Soorten die het wel goed doen zijn onder andere Zwartkop, Tuinfluiter, Grasmus, Fitis, Tjiftjaf, Kleine Karekiet, Bosrietzanger en Boompieper.

Harry van Vugt

Grauwe Vliegenvanger

(Ria Lambregts)

Sovon 40 jaar

Vrijwillige vogeltellers al of geen lid van Sovon vormen de spil van Sovon. Zonder deze waarnemers zou Sovon nooit genoeg gegevens kunnen verzamelen over alle vogels in Nederland. Het is daarom belangrijk dat mensen blijven tellen. Om meer tellers te werven heeft Sovon een film laten maken van drie vrijwillige vogeltellers. De film brengt hun passie voor vogels en het tellen van vogels in beeld. De film laat zien wat Sovon is en wat je als vrijwillige vogelteller kunt doen. Kijk op www.sovon.nl/iktelmee.

Dit jaar gaat er ook een nieuw project van start: de Jaarrond Tuintelling (JRTT). Een telling in de tuin die het hele jaar door plaatsvindt. Deze is vergelijkbaar met de Nationale Tuinvogeltelling die eenmaal per jaar wordt gehouden. Bij het JRTT werkt Sovon samen met Vogelbescherming Nederland en verschillende andere PGO's als de Vlinderstichting. Het doel is om met hulp van bewoners systematisch gegevens te verzamelen over vogels en andere soortgroepen in en rond de tuin. Een mooi opstapproject waardoor nieuwe waarnemers mogelijk ook doorstromen naar andere projecten van Sovon als MUS.

Sovon bestaat dit jaar veertig jaar. Maandelijks werden er verhalen en feiten rondom deze gebeurtenis gepubliceerd op www.40jaarsovon.nl. Er ontstond zo online een jubileumboek. Uit dat online jubileumboek is een tastbaar boekje samengesteld. Dat boekje is te bestellen via de webwinkel van Sovon. Het boekje kost euro 12,50. Als je lid bent van Sovon krijg je 10 procent korting.

Voor meer informatie en vragen over Sovon kun je terecht bij Piet van Iersel of Hans van der Sanden beiden lid van de ledenraad van Sovon.

Piet van Iersel

Dauwtrappen Hemelvaartsdag 2014

Het gebruik om op Hemelvaartsdag het voorjaar te vieren door vroeg te gaan wandelen in de natuur is door ons overgenomen om vogels te zien en vogelzang te horen.

Na eerdere tochten naar Buissche Heide, Merkske en Chaamse landgoederen was dit de vierde maal. Om zes uur vertrokken achttien leden in vier auto's naar Zundert om te gaan wandelen in de Lange Goren en Krochten, al lang terreinen van Staatsbosbeheer maar in het kader van de Landinrichting zoveel als mogelijk met elkaar verbonden. Langs de grens met België liggen daar vijf natte natuurgebiedjes, met enige kennis van de streek is het mogelijk alle terreinen te bekijken door heen en terug te wandelen. Men passeert daarbij ook de onvermijdelijke boomkwekerijen. Na enkele dagen met veel regen was het nu goed weer, alleen hing er vroeg laaghangende mist die vroeger ter plaatse wel "witte wieven" werd genoemd.

Gestart werd bij Maalbergen vanwege de mogelijkheid om daar te parkeren bij de mooie laan die uitkijkt op de grote vaas op standaard, een restant van het landgoed Maxburg dat net over de grens in België ligt. Tussen de jonge boompjes op een kwekerij kon goed een Grote Lijster bekeken worden.

De volgende twee gebieden, ter plaatse "den Aard" genoemd, zijn niet toegankelijk maar wij hoorden daar aan de rand de zeldzaam geworden Zomertortels roepen. Ver weg was ook een Wielewaal te horen. Waar riet stond zongen Kleine Karekieten en een Bosrietzanger.

In een nieuw verbindingsstuk met jonge aanplant zat een paar Roodborsttapuiten met jongen en een paar Goudvinken; er vloog ook een Sperwer over.

Om tien uur waren wij pas in het laatste reservaat de Waayenberg. Vanwege de tijd kon daar maar even gekeken worden want de terugweg was even lang als de heenweg. Op een weiland kon goed een familie Boomleeuweriken worden bekeken. Enkele deelnemers die achterop geraakt waren zagen een Wespendif.

Wij wandelden ongeveer drie en een half uur en volgens de apparatuur die een deelnemer bij zich had was een afstand van 11,7 kilometer afgelegd. Een traag tempo dus maar dat kwam door het vele malen stilstaan door te kijken en luisteren naar vogels.

Harry van Vugt

Nachtzwaluwen

Evenals uilen worden Nachtzwaluwen overdag vrijwel niet waargenomen. Wij weten dat ze er zijn en wel op heidevelden of kapvlakten in het bos. Om ze te horen en te zien moet je op een ongebruikelijk tijdstip aanwezig zijn. In juni is dat de periode tussen 22.00 en 23.00 uur en daarbij moet het ook goed weer zijn.

Op 13 juni 2014 zijn acht leden naar het Chaamse bos gereden. Het was een sfeervolle avond met een grote laagstaande maan tussen de bomen. Er werden zeven Nachtzwaluwen gehoord of gezien.

Een Bosuil zat te roepen en een jonge Ransuil bedelde om voedsel. De uitslag van de voetbalwedstrijd hoorden wij via de mobiele telefoon.

Na een koude en natte week werd de tocht herhaald voor de acht leden die op 13 juni niet mee konden gaan. Nu had het Nederlands elftal al gespeeld en de wedstrijd gewonnen. Er werden vier Nachtzwaluwen gehoord en gezien. Nu waren er een roepende Bosuil en vier jonge Ransuilen, die honger hadden, te horen.

Waarnemingen 2014

Alphen-Chaam	Chaaamse bos	9
Alphen-Chaam	Princenbos	2
Alphen-Chaam	Strijbeekse Heide	3
Oosterhout	Boswachterij Dorst	3
Rucphen	Rucphense bos	2
Ossendrecht	Kriekelare duinen	2
Zundert	De Moeren	1
Woensdrecht	Woensdrechtse Heide	1

Dit is maar een klein deel van het aantal Nachtzwaluwen dat in West-Brabant broedt. In het Chaamse bos zitten er naar verwachting zo'n dertig paar en op de Brabantse Wal zo'n vijftig paar.

Nachtzwaluwentocht 2014

(Cobien van 't Riet)

Harry van Vugt

Huiszwaluwen 25 jaar geteld

Al 25 jaar lang tellen Elly en Henk Meeuwissen uit Gilze de Huiszwaluwennesten in Gilze, Alphen, Chaam, Baarle Nassau, Ulicoten en in het buitengebied.

Ze nemen een week vrij en fietsen dan honderden kilometers om alle adressen te bezoeken.

In het eerste jaar 1990 werden er 463 bezette nesten geteld.

In 1996 en 1997 was het een dieptepunt met 231 nesten.

De volgende jaren nam de stand weer toe met in 2001, 441 nesten en in 2011 zelfs 984.

Nu in 2014 worden er na verwachting tussen de 800 en 900 nesten geteld.

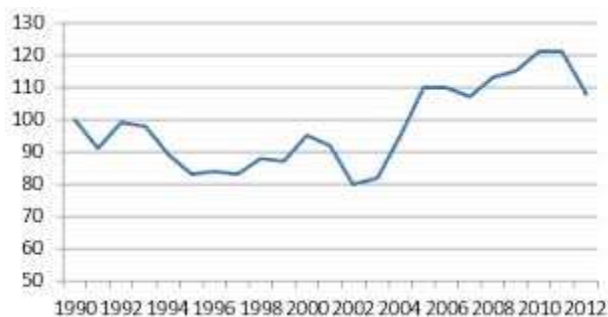
De aantallen wisselen ieder jaar en ook per adres, er zijn maar 5 adressen waar gedurende 25 jaar ook ieder jaar Huiszwaluwen gebroed hebben.

Het jaarlijkse contact met de eigenaren heeft een positieve invloed.

In lokale kranten wordt ieder jaar het resultaat gepubliceerd wat dan ook weer nieuwe informatie oplevert.

In het radioprogramma Vroege Vogels van 10 augustus 2014 is er een programma over uitgezonden.

De bevindingen komen overeen met de landelijke gegevens van SOVON.

Harry van Vugt

Stadsvogelexcursie Zaartpark

Met vijf enthousiaste vogelaars en vogelaarsters was ik op 18 mei (2014) van 7.00 tot 9.00 uur op pad in het Zaartpark voor alweer de derde stadsvogelexcursie van dit jaar. De deelnemers waren een paar bekende gezichten en een dertal nieuwe uit de wijk.

Terwijl we nog stonden te wachten zong de Zwartkop geweldig, dichtbij in het struweel.

Natuurlijk waren de 'gewone soorten' te zien en te horen; Roodborst, Merel, Houtduif, Winterkoning, Kauw, Ekster en Zwarte Kraai. Aan de overkant van de Aa of Weerij zat een Tuinfluiter in het struweel, en een Turkse Tortel op het dak.

In het riet langs de oever nabij de vispassage zong nog, of al, een Kleine Karekiet, het zachte

'karrekarekietkietkietkietzitinhetrietenejezietmenietnietniet'

In de top van een grauwe abeel, konden we de Zanglijster goed zien en uit volle borst horen zingen. Die zouden we niet meer vergeten: telkens dezelfde tonen herhalend. Tjiftjaf, Kool- en Pimpelmees kwamen we ook tegen.

Die jonge Waterhoentjes blijven leuk en aibaar met die duidelijke rode kopjes.

Plots vloog een Blauwe Reiger over en verderop nog een Aalscholver en enkele Kleine Mantelmeeuwen. Hé, een Boerenzwaluw, nog op doortrek. We keken naar een van de torenflats, bij de strontstrepen zagen we zowaar een Slechtvalk zitten, heel stil! Hij/zij leek wel bruinig van kleur, zou het een jong zijn?

We gingen verder, Meerkoet, Canadese Gans (twee koppels waarvan een met drie jongen), Kokmeeuw, Spreeuw en Vink kwamen voorbij. Bij het ziekenhuis zat een aantal Huismussen, in de lucht vlogen wat Gierzwaluwen.

Bij de volkstuinten waren een 'lastig' imiterende Bosrietzanger en -toch nog- een zingende Heggenmus te horen. Eigenlijk laat, want als Heggenmussen eenmaal een nest en jongen hebben laten ze zich weinig zien of horen.

Het waren weer leuke en leerzame vogelbelevissen. Ik zal er een paar in bovenstaand stukje vergeten zijn maar 31 soorten zijn toch mooi gehoord en gezien! Hoewel verwacht werden niet waargenomen Boomkruiper, Boomklever, Groenling en Putter.

Willem Veenhuizen

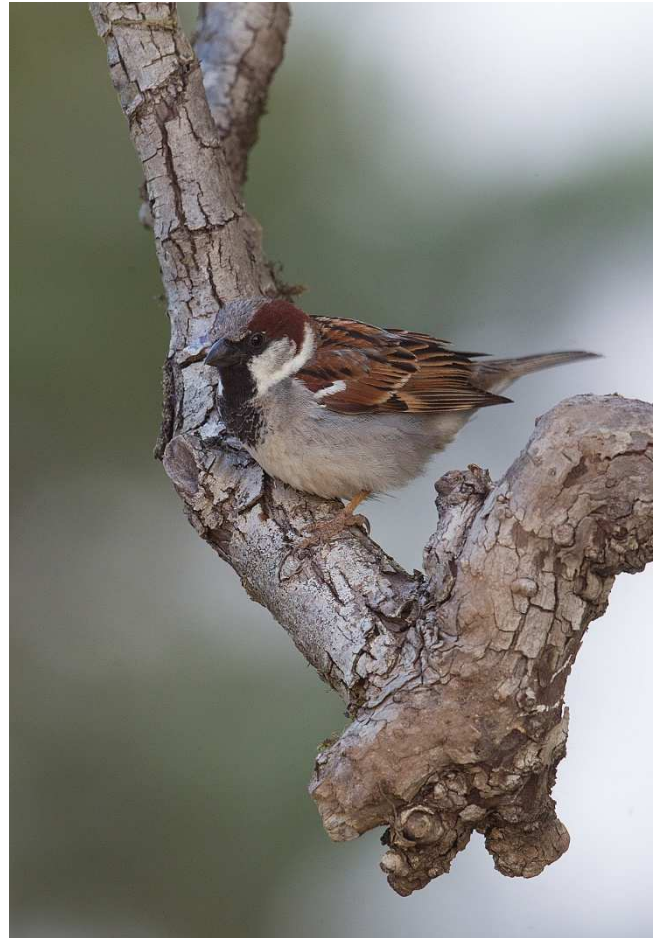
Stadsvogelexcursie 15 juni 2014

De laatste stadsvogelexcursie van dit jaar ging naar een relatief nieuwe wijk, Ruitersbos. Het is een villawijk die gekenmerkt wordt door grote tuinen met veel verschillende beplantingen en hagen.

Veertien vogelliefhebbers verzamelden zich bij de parkeerplaats in de Ravellaan. Vandaar, volgden we een route over de Mozartlaan, Ruitersboslaan, Beethovenlaan en Montensbos en liepen over de Verdilaan terug.

Het vogelbroedseizoen was eigenlijk al voorbij. Dit jaar is de natuur maar liefst circa vier weken vroeger dan normaal. Dus het zou tijdens de route wat stiller zijn dan in de periode april-mei. Algemene soorten als Roodborst, Heggenmus, Merel, Kauw, Ekster, Zwarte Kraai, Winterkoning, en Vink konden worden genoteerd.

Aan de rand van de Mozartlaan keken we naar een lange witte poepstreep langs de gevel van een van de torenflats. Daar huisde een Slechtvalk. En ja hoor, iedereen heeft hem redelijk kunnen zien. Het is een van de weinige vogelsoorten die de laatste jaren toeneemt.

Huismus

(Harry Fiolet)

Bijna in iedere stad wordt de Slechtvalk wel broedend waargenomen.

Verderop werden Soepeend en Gans, Waterhoen, Houtduif en Tjiftjaf (goed te zien in een licht bebladerde berk), genoteerd. Plotseling waren er hoog piepende geluiden hoorbaar. Na goed zoeken en kijken met de kijker werden enkele jonge Boomklevers ontdekt. Een van de oudervogels liet nog even zijn 'zang' horen, daarna vlogen ze snel verder van boom tot boom in noordelijke richting.

Plots klonk het tepieten van een overvliegende Scholekster. Zou deze strand- en weidevogel in de omgeving op een plat dak nog enkele jongen hebben? Het zou zo maar kunnen. De Scholekster in Breda is bijna overal af en toe te horen en zelfs foeragerend te zien, op de gazonbermen langs de verschillende invalswegen. De Scholekster was tijdens de kartering (Vogels houden van Breda, 2009), met 14 territoria bekend, Nu zijn er waarschijnlijk wel 20-25 territoria binnen de bebouwde kom.

Terug op ons beginpunt hoorden we enkele Gierzwaluwen hoog door de lucht snijden. De donkere sikkelvorm van de vogels was goed te zien tegen de blauwe lucht.

Voor een aantal deelnemende bewoners van de wijk was het een openbaring dat er zo makkelijk een aantal vogels binnen de tuinen kon worden gezien. Een volgende keer plannen we deze excursie in de goede tijd, om dan meer dan 21 soorten te kunnen scoren! Want de wijk Ruitersbos is toch een van de vogelrijkste wijken van Breda.

Willem Veenhuizen

Alle begin is moeilijk

Precies elf jaar geleden ben ik met vogels kijken begonnen. Ik had in mijn tuin gewerkt en de Merel die daar huisde trok mijn aandacht. Ik had gelukkig meer tijd om te wandelen genomen en samen met een vriendin ging ik toen vaak in de buurt van Bemelen (L) wandelen. Ik ontdekte de variatie in de vogels daar; de Geelgors zingt er overal en hier in Brabant heb ik hem nog niet gehoord. Ik had mijn echte hobby gevonden: vogels kijken, daar ga ik voor. Op de golfterreinen waar ik met mijn man kwam werd mijn aandacht al snel afgeleid door zingende of roepende vogels. Gelukkig hoorde ik dat er in Maastricht een vogelcursus werd gegeven. Ik heb me meteen ingeschreven en heb de cursus met veel plezier gedaan. Tijdens de excursie liep Raymond Oostwegel voorop en achteraan liep Harry Sillen, een man die alle vogelgeluiden kende. Van hem leerde ik zo de eerste geluiden kennen. Weldra kocht ik de drie cd's van Nico de Haan, waarbij ik een vogelboekje van Hayman cadeau kreeg, en oefende zo in het onthouden van de vogelzang. Ik zocht die geluiden op die ik in mijn wandelgebied zou kunnen horen. Toen we met de Maastrichtse vogelwerkgroep naar het Lauwersmeer zouden gaan, besloot ik een verrekijker te kopen. Ik kocht een Minolta 8x40. Een wonder zo'n kijker, je ziet de vogels zoals ze in mijn eerste vogelboekje staan, Zien is Kennen. Weliswaar zijn de beschrijvingen daarin niet zo goed als die in de ANWB-gids, maar goed genoeg om mijn soortenkennis uit te breiden.

Toen ik in Breda ging wonen heb ik de beide cursussen bij de West Brabantse Vogelwerkgroep gedaan. Ook deze cursussen heb ik met plezier gevolgd. Ik heb toen een Swarovski-kijker gekocht, gekozen uit de vele kijkers die je bij Vogelbescherming in Zeist kunt proberen. Hij lag me het best in de hand. Later kreeg ik van mijn man een Zeiss-telescoop, die ik nu gebruik als ik bijvoorbeeld naar de Bleekheide ga. Daar komt zo'n ding echt van pas.

Met de IVN vogelwerkgroep bekijken we de vogels van Oosterheide. Dit jaar deden we de Boomklever. We hebben geprobeerd de broedgevallen in kaart te brengen.

Als ik een vogel wil herkennen let ik eerst op het geluid dat ie maakt en dan op waar ik ben, dus op het biotoop. Dat geeft de eerste selectie. Dan pas op de vorm van de vogel: is hij groot, heeft hij lange vleugels, een dun snaveltje of een andere kenmerkende eigenschap? Daarna let ik pas op details als kleur en tekening van de vleugel. Lukt determinatie niet dan heeft de vogel gewonnen en ik verloren. Hij vliegt de wereld weer in en ik ga vrolijk verder.

Lidy de Koning, opgetekend door Piet van Iersel

De Klokkenberg; afloop

In 2009 schreef de Vogelwerkgroep aan de Bredase gemeenteraad een brief over de plannen voor de Klokkenberg. In deze brief maakten we bezwaar tegen de nieuwbouwplannen van Vitalis. Ons bezwaar was en is simpel: geen verdere verstening in de EHS (Ecologische Hoofdstructuur) of het Markdal, kortom niet bouwen. In 2013 is het bestemmingsplan Klokkenberg weer ter visie gelegd en nu door de raad vastgesteld; met andere woorden de gemeenteraad heeft ondanks de inspraak van diverse groene partijen ingestemd met het verder bouwen van het gebied rond de Klokkenberg en in de Boskamers. Natuur- en Milieuvereniging Markkant heeft begin dit jaar met onze steun beroep aangetekend bij de Raad van State. Al sinds 2007 maakte deze vereniging ook tijdens de inspraak en tijdens de besprekingen in de klankbordgroep bezwaar tegen de plannen. Joop van Riet kan dit bevestigen. Bij de zitting van de Raad van State was ik uit nieuwsgierigheid aanwezig.

De Raad van State besliste echter -zie de Nieuwsbrief van juli 2014- dat de bezwaren niet gegrond waren. Wat waren de bezwaren en hoe is daar door de Raad van State op gereageerd? Ik zal dat nog eens kort samenvatten.

1) Het bestaande schoolcomplex Berghofweide beschikt niet over de nodige vergunningen en moet daarom uit het Markdal verdwijnen; *Als de school verdwijnt kan de gemeenteraad alsnog tot een wijziging van het gebruik van deze gronden besluiten, zodat er drie gebouwen tot elf meter hoog kunnen worden gerealiseerd conform de voorschriften van het bestemmingsplan.*

2) De ontwikkelingen bij de Klokkenberg vinden plaats in de blauw-groene mantel, hetgeen niet de bedoeling kan zijn; *De Raad van State gaat toch akkoord met de uitbreiding omdat naar hun mening de verbetering van de natuur in de EHS buiten het te bebouwen deel van het gebied voldoende zijn om de schade die ontstaat door het realiseren van 400 wooneenheden te compenseren.*

3) De bebouwing in de Boskamers is ongewenst; *de Raad van State steunt Vitalis omdat de financiering van het complex afhankelijk is van de realisatie van het geheel. Daarom moet in de Boskamers gebouwd kunnen worden.*

Daarmee is een eind gekomen aan een zeven jaar durend proces van planvorming en inspraak rond de Klokkenberg. Niettemin probeert de vereniging Markdal nog een opening te vinden om in overleg met Vitalis te komen tot een betere bescherming van het Markdal bij de uitvoering van het nieuwbouwplan. Hoe dat gaat aflopen is vooralsnog onduidelijk. Laten we er het beste van hopen.

We kunnen ook nagaan of de natuur inderdaad profijt heeft van al het werk van Vitalis. De ingezaaide grote ratelaar deed het fantastisch en ik heb ook broedende Kieviten waargenomen op het terrein.

Piet van Iersel

Excursie Hoge Vucht

Op zondag 25 mei, de laatste dag van de nationale vogelweek, vond een excursie plaats in het park Hoge Vucht, en de Vugtpolder. Dit is een jaarlijks terugkerende wandeling in samenwerking met Vogelbescherming Nederland.

Er waren 11 deelnemers, allemaal mensen uit de Hoge Vucht, die blij verrast waren dat er in de eigen wijk zo veel te zien en te horen was. Een paar burens waren gezamenlijk op pad gegaan. Sommigen hadden nooit eerder bewust naar vogels gekeken, anderen waren al wat meer 'ervaren' vogelkijkers.

Na een kopje koffie van de West Brabantse in De Wegwijzer, gingen we rond negen uur op pad. We hebben een ronde van twee uur gelopen door de wijk en het park Hoge Vucht, met af en toe een uitkijktje over de polder, die er in het lentezonnetje bij lag als een plaatje.

We kregen mooi weer cadeau en we werden verrast op Gierzwaluwen, Huismussen, Vink, Roodborst, Winterkoning, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees, Boomkruiper, Grote Bonte Specht, Groene Specht, Ekster, Putters, Zwartkop, Merel, Zanglijster, Torenavalk, Buizerd, vrouwtje Bruine Kiekendief, Kievit, Grutto (eentje maar!), Scholekster, Huiszwaluw, Spotvogel, Groenling, Kleine Karekiet, Meerkoet, Waterhoen, Knobbelzwaan,

Wilde Eend, soepeend, soepgans, Canadese Gans, Nijlgans, Kokmeeuw, Zilvermeeuw, Blauwe Reiger, Houtduif, Turkse Tortel, Zwarte Kraai, Veldleeuwerik, Graspiepers en (hoera!) twee Patrijzen.

We misten helaas de Koekoek die ons vorig jaar na afloop kwam uitzwaaien. Was er nog meer? Misschien wel, maar we liepen zo lekker te luisteren, te kijken en te genieten dat we helemaal vergeten zijn om een lijstje bij te houden. Heerlijk om zo in het zonnetje te staan luisteren naar de Roodborst, en de Zwartkop te laten horen aan enthousiaste deelnemers. "O! is dat nou de Vink, die hoor ik thuis ook wel eens!" Wat leuk dat mensen zo blij worden van hun eigen vogeltjes: iedereen heeft wel een verhaal over een Merel, mees of mus in eigen tuin.

"Kan het volgende keer niet drie uur duren?" En : "Als we nou vroeger op pad gaan horen en zien we toch veel meer?" Zulke vragen geven wel aan dat men het een geslaagde wandeling vond. Na afloop kreeg iedereen nog een vogelzoekkaart en een velletje met bloemenzaad van Vogelbescherming Nederland mee, en natuurlijk een foldertje van onze eigen vogelwerkgroep. Iedereen werd natuurlijk van harte uitgenodigd om nog eens mee te gaan, en vooral veel en goed te blijven kijken en luisteren.

Wilma Rasink, JanWillem Wijnhoven

Vogelgeluidenexcursie Marjo

(Corine Spoel)

Marjo's vroege vogeltochten

Voorjaar. Ik zit aan de rand van de heide, ik hoor een vogel, hij klinkt bekend. Ik denk aan Marjo en haar vroege vogeltochten. Een Gekraagde Roodstaart? Ik zoek en zie hem zitten. Het maakt mij blij, ik had het goed. Zo herken ik ook de Boompieper, en de Boomleeuwerik. En dan, ik hoor een roepje, ik vermoed een Goudvink, maar ben niet zeker. Ik kan hem niet vinden en geen Marjo in de buurt om het te vragen.

Nu is het hoogzomer, het is stil geworden, helaas. Toen ik vanmorgen wakker werd hoorde ik alleen de Merel fluiten. Die was alweer vroeg uit de veren, zoals alle vogels neem ik aan. Alleen hoor ik die andere nu niet meer. Ik besloot me nog eens lekker om te draaien en verder te slapen. Hoe anders was dat in het voorjaar, toen werd er volop gezongen en kon ik door al die vogelzang de slaap niet meer vatten. Dan ging ik luisteren naar wat ik allemaal hoorde. Het was een goede oefening onder aangename omstandigheden. Ik hoorde de Merel, de Kauwtjes, de Houtduif, de Roodborst, de Winterkoning, de Heggenmus, de Vink, de Zwartkop, de Turkse Tortel, de Zwarte Kraai en de Kool- en de Pimpelmees. Wat een luxe ze te herkennen aan hun zang, ik hoefde mijn bed niet meer uit om te weten wat er allemaal rond het huis vertoefde. Hoezo gaan lui zijn en vogelen niet samen?

Op de cd's wordt er nog volop gezongen. Dat is wel handig om te oefenen. Maar het is niet te vergelijken met het veld ingaan. In het veld klinkt het anders, in het veld is het mooier.

Ik kan intens genieten van vogelzang. En het is prettig om ze op die manier te herkennen. Het is vaak moeilijk een vogel te ontwaren tussen al dat gebladerde of al die naalden. Eer ik een Zwarte Mees of een Goudhaan zie staat mijn hoofd zo geparkeerd dat die bijna niet meer uit die stand te halen is. Ik denk dat er best wel wat vogelaars zijn met nekkachten!

Dat ik de geluiden herken is niet vanzelf gegaan. Vogelgeluiden leren is niet gemakkelijk, zeker als je niet meer tot de jongsten behoort. Dat ik ze herken is mede dankzij de vroege vogelexcursies, geleid door Marjo Lips. Zij is een zeer ervaren vogelaarster en leidt al jaren excursies. Iedereen kan mee, ervaren of onervaren, oud of jong. Uiteraard moet je wel redelijk goed ter been zijn.

Ik heb dit nu voor het tweede jaar gedaan. Er werd zoveel mogelijk met elkaar meegereden. Goed voor de portemonnee én het milieu. In het gebied aangekomen gingen we wandelen; we liepen een stukje, stonden dan ergens stil en luisterden. Marjo vertelde dan wat we hoorden, waar we op moesten letten en welke soorten je met elkaar kon verwarren. Ze gaf ezelsbruggetjes; de Roodborst met zijn pauzes, het Winterrrrrrkoninkje met zijn enorme volume en rrrrrroller, de Kleine Bonte Specht die langer en sneller roffelt dan de Grote Bonte, als een naaimachientje, de zangvluchten van Boompieper en Boomleeuwerik. Het was (en blijft soms nog steeds) moeilijk. Als je dacht weer wat anders te horen bleek het weer een gewone (maar niet minder mooie) Koolmees te zijn. Die heeft zo'n uitgebreid repertoire. Of dan dacht je dat je de zang van de Grasmus kende, blijkt die soms ook nog anders te zingen, wat langer.

Voor iemand die niet gemakkelijk zijn bed uitkomt was het afzien. Want vroeg was het: vogels zingen tenslotte het meest rond zonsopgang. In het begin viel het wel mee. Maar dat bleef niet zo. De zon ging steeds vroeger op, dus

wij moesten ook vroeger uit bed, op het laatst rond 5 uur om op tijd te zijn. Ik heb "barbaars" horen zeggen. In de loop van het seizoen dunde de groep dan ook wat uit. Ondergetekende heeft ook moeite om uit bed te komen maar had er nooit spijt van dat ze gegaan was. De morgenstond heeft goud in de mond is een waar gezegde.

De tochten waren goed voorbereid. We bezochten verschillende biotopen, het waren mooie locaties. Elke keer probeerden we een nieuwe soort te horen, nieuw omdat die net gearriveerd was uit zijn overwinteringsgebied. Zo leerden we gelijk de volgorde van aankomst; de Tjiftjaf komt al vroeg, de Bosrietzanger is een van de laatste. Er werd een lijst bijgehouden van de waargenomen soorten (meestal deed Bep dat). Ook de vogels die niet zongen maar zich wel lieten zien werden genoteerd.

Het was tevens gezellig, zo samen op pad. Dat bleek wel uit het aantal trouwe deelnemers. Er zijn mensen die al een aantal jaren met deze tochten meelopen. Af en toe werd het te gezellig. Dan werd er meer gekakeld dan geluisterd en moesten we tot de orde geroepen worden. Ondergetekende moet toegeven dat zij zich daar ook aan schuldig maakte. Hoe langer de tocht duurde hoe erger dat werd. Daarom duurden de tochten niet al te lang. Op het eind was er nog genoeg tijd om te kletsen. Als de mogelijkheid er was gingen we ergens koffie of iets anders drinken. Als er geen horeca in de buurt was zorgden de koffiedames Ria Frijters en Annemieke de Jong voor een bakkie en koek. Ook andere deelnemers brachten soms zelfgebakken lekkers mee.

Ondanks de vroege uren waren de tochten in trek. Dit jaar was de groep zo groot dat er werd besloten de groep te splitsen. Cees Huijben mocht tot zijn eigen verrassing (of schrik), ook een groep leiden. Cees is erg bescheiden, vond zichzelf misschien nog te onervaren. Maar Marjo weet wie ze kiest. In totaal zijn we acht keer op pad geweest: voor het eerst op 26 februari, voor het laatst op 21 mei.

We hebben veel gehoord, veel gezien: gewone soorten, maar ook soorten die je niet zo vaak tegenkomt, bijvoorbeeld een Kleine Bonte Specht die zich liet zien én horen, een Goudvink die prachtig in het zonnetje zat. Ook hoorden we een Spotvogel met de enorme variatie in zijn zang. Tijdens de laatste tocht werd de Bosuil gezien die, helaas, toen ondergetekende die ook wilde bewonderen net gevlogen was. Dat was balen. Die laatste tocht hebben we ook de Bonte Vliegenvanger prachtig horen en zien zingen.

In tegenstelling tot vorig jaar, toen je vingers eraf vroren en de vogels ook niet zo'n zin hadden om te zingen, werkte het weer goed mee. Het was een mooi voorjaar, het waren prachtige ochtenden.

Na de laatste excursie hebben we Marjo in het zonnetje gezet. Ze had het verdiend. Door haar tochten hebben ik en anderen veel geleerd. Maar zou ik de vogels volgend jaar nog wel aan hun zang herkennen? Hopelijk worden de vroege vogelexcursies dan weer gehouden. Ik houd de agenda in de gaten.

Ja, het is stil geworden. Maar dan lijkt de Merel te zeggen: "En ik?". En terwijl ik dit stukje beëindig begint hij weer zijn mooie kabbelende liedje te zingen. Alsof hij wil zeggen: "Ik laat je niet in de steek. Ik zing nog wel even door." En dat klopt. Hem hoor ik nog elke dag zijn lieflijke liedje zingen. Hij lijkt tevreden. Zijn kroost is weer uitgevlogen. Hij kan het weer wat rustiger aan doen. En ik? Ik luister en geniet, en denk terug aan die mooie vroege vogelexcursies.

Hannie van Gils

Avondinventarisatie in Hooge Zwaluwe

Ik wilde een keer vogels, met name zwaluwen, inventariseren in Hooge Zwaluwe en dacht dat het, misschien leuk was om er een Vogelwerkgroepactiviteit van te maken. Dus werd mijn voorstel voor 3 juli op de activiteitenlijst gezet en verscheen er kort voor de datum nog info in de Nieuwsbrief.

Het was mooi weer, 26 graden Celsius, ideaal om te vogelen. Niemand had zich aangemeld, maar misschien kwamen er nog mensen spontaan. Wachtend op eventuele deelnemers startte ik om 19.15 uur met zittend vogelen op het bankje bij de afgesproken parkeerplaats: 20 Huis- en 15 Gierzwaluwen in de lucht, verder zag ik een paartje Kauwen en een paartje-Turkse Tortels, Tjiftjaffen, Groenlingen en een Merel in de omgeving. Op het kerkhofhek zat een Roodborstapuit met voer! Er kwamen geen belangstellenden dus ging ik alleen op pad: Horenhilsedijk, stukje Zoutendijk, Onderstraat, Zwaluwseweg, Havenstraat, stukje Zeedijk, Spoorstraat tot het spoor, Raadhuisstraat, Korteweg, Julianastraat, rondje Grijsje wijk.

Het resultaat was boven verwachting.

Met name het aantal huiszwaluwnesten, maar ook het aantal huismuskolonies. De Onderstraat spande de kroon qua aantallen. Er vlogen meer Boeren-, Huis- en Gierzwaluwen in de lucht dan dat ik nesten vond. Voor de waarnemingen was ik afhankelijk van wat ik vanaf de straat kon zien. Daardoor miste ik natuurlijk de nesten aan de achterzijde van de huizen en in de schuren.

Bij de manege in de Onderstraat broedden veel Boerenzwaluwen in de stallen. Ze vlogen in en uit. Tegenover die manege, had ik een "once in a lifetime"; in de dakgoot van een huis zaten vijf jonge net uitgevlogen Boerenzwaluwen en pa en ma kwamen steeds voeren.

Van Huiszwaluwen heb ik in totaal tijdens mijn wandeling 39 nesten geteld bij huizen. Meestal 1 of 2 nesten onder de dakoverstek, 1 huis had 7 nesten en een ander huis zelfs 8! De nesten hingen aan de noord-, oost- of westkant. Er werd volop gevoerd. Steeds zag ik jongen die hongerig hun kopjes door de opening van het nest naar buiten staken. Hoeveel jongen er in een nest zaten was niet te zien. In de kunstnesten die her en der opgehangen waren werd niet gebroed.

Ook werd er volop "gegierd" in de straten. Er vlogen zeker 30 Gierzwaluwen in de lucht, misschien wel 40. Ze zijn

gewoon te snel om te tellen! Het is prachtig ze te zien scheren tussen de huizen door, rakelings langs muurhoeken en over daken. De Spoorstraat en Raadhuisstraat waren favoriet. Ik heb een aantal nesten kunnen lokaliseren door poepsporen op de muur bij een dakrand. Bij een huis zag ik op twee plaatsen Gierzwaluwen zo onder de pannen duiken. Wat een acrobaten! Knap! Sinds 29 juli is het stil, ineens zijn ze weer vertrokken. Nooit een rustig moment in hun leven.

Ik wist niet dat er zoveel Huismussen in Hooge Zwaluwe waren, hele kolonies. Tijdens mijn wandeling was het in diverse straten een drukte van jewelste. Ze hupten (broedden) onder dakpannen en terug en zaten in klimop of andere hagen met hele groepen te kissebissen. Het was een drukte van jewelste.

Verder zag ik langs de hele route Eksters, Groenlingen, Vinken, Turkse Tortels, Houtduiven, Merels, Winterkoningen, Fitissen, Tjiftjaffen, Zwartkoppen en Zanglijsters. Er werd volop gezongen. Spreeuwen en Kauwtjes zaten nog in de buurt van de plaatsen waar ze gebroed hadden: schoorstenen van huizen en boomholtes. Voor hen zat het zware werk er al op. Om 22.30 uur liep ik terug naar mijn huis. Een schim vloog over ...

Geen slechte score voor een avondwandeling!

Mathilde Marjissen

De Putter, *Carduelis carduelis*

Het vernieuwde museum het Mauritshuis heeft het kleine olieverfschilderij (33,5x22,8 cm.) van Carel Fabritius (1622-1654) "Het Puttertje" een prominente plaats gegeven. Enige tijd geleden verscheen al een Nederlandse postzegel met een afbeelding van dit schilderijtje. De sterk gestegen belangstelling voor het schilderijtje is ook een gevolg van het verschijnen van een roman getiteld "Het Puttertje" van de Amerikaanse schrijfster Donna Tartt. Het verscheen als wereldpremière in september 2013 in de Nederlandse vertaling. De eerste Engelstalige editie van 925 pagina's, "The Goldfinch", verscheen pas een maand later. De schrijfster won met deze roman over de 27-jarige Theo Decker de Amerikaanse Pulitzerprijs (tienduizend dollar). De bekende Venetiaanse componist Antonio Vivaldi componeerde in 1722 een fluitconcert getiteld "Il Cardellino".

De naam

De Latijnse naam is *Carduelis carduelis*. *Carduelis* betekent tot de distels behorend. Hieruit blijkt ook de voorkeur van deze vink voor de zaden van verschillende composieten zoals de halfrijpe zaden van distels. Vandaar dat je ook de naam Distelvink tegenkomt. Vroeger was de Putter een veel gehouden kooivogel. Men leerde het vogeltje zelfs kunstjes, bijvoorbeeld een miniatuurwagentje dat was gevuld met zaadjes naar zich toe te trekken. Ook kon ze geleerd worden met een emmertje (meestal een vingerhoedje aan een kettinkje) water uit een bakje te putten. Vandaar de naam Putter. Reeds vanaf de zestiende eeuw werden er speciale kooitjes voor Putters gemaakt. In verschillende Europese talen kreeg deze vogel een naam die dezelfde betekenis heeft als het Nederlandse putter. Andere Nederlandse volksnamen zijn Elzenputter, Kletter en Tukker. De Engelse naam Goldfinch kan verwarring geven. Vertaald naar het Nederlands zou dit Goudvink betekenen. De Duitsers noemen hem Stieglitz. Deze naam lijkt op de lokroep van de Putter.

Putter op postzegel

Het Puttertje van Fabritius

Kenmerken

Ook in het veld schittert de Putter van de kleuren. De kop scharlakenrood met zwart en wit. De rug is bruinachtig en de stuit helderwit. De staart is zwart met witte puntjes. Als de vogel zijn zwarte vleugels spreidt worden de gele vleugelbanden goed zichtbaar. De juvenielen missen het rood en zijn gestreept. Bij het mannetje en vrouwtje zijn in de vrije natuur geen kleurverschillen te ontdekken. Bij andere vinkachtige is dit wel mogelijk.

Over de kleuren van de Putter bestaan enkele legendes. Ooit kregen alle vogels hun tekening en kleur opgeschilderd. De Putter hield zich op de achtergrond en kwam als laatste aan de beurt. Om hem, als laatste, goed te beschilderen werden de laatste restjes verf uit verschillende potjes en tubes gebruikt. Zo kreeg hij van alle kleuren een strek met de kwast. Volgens een andere legende kreeg de Putter zijn rode masker bij het verwijderen van een doorn van de doornenkroon uit het hoofd van Christus toen deze de Calvarieberg opliep. Een druppel bloed spatte toen op de kop van de Putter. Enkele Middeleeuwse schilders zoals Raphael, Dürer en Tiepolo hebben een Madonna met Kind samen met een Putter afgebeeld. De Putter is dan een symbool van het lijden van Christus.

De zang is een vloeiend vrolijk gekwetter een herhaald 'swit-wit-wit' vermengd met lokroepjes. De roep is een scherp 'djies'.

Volgens sommige ornithologen aten vogels oorspronkelijk dierlijk voedsel. Veel soorten zijn pas betrekkelijk laat in de evolutie overgegaan op plantaardig voedsel, voornamelijk allerlei zaden. Het aantal zaadetende soorten breidde zich ongeveer dertien miljoen jaar geleden sterk uit toen grassen en zeggesoorten een sterke verspreiding kenden. Zaadetende soorten ontwikkelden een stevige kegelvormige snavel, kenmerkend voor vinkachtigen. Gelijktijdig ontstonden verschillende gedragswijzen afgestemd op de voedingsgewoonten. De Putter en ook de Sijs hebben een relatief lange smalle snavel en voeden zich voornamelijk met zaden die ergens uitgepeuterd moeten worden. De Putter zit bij het voedsel zoeken bijna altijd op de voedselplanten. Het is de enige vinkachtige die een snavel heeft die geschikt is om de zaden uit de kaardebol te peuteren. Ze bewegen zich hippend voort op de grond zoals bijna alle soorten die bij het foerageren met hun tenen takjes en twijgjes van bomen en struiken omklemmen.

Voorkomen

De Putter is een soort van het west- en midden- palearctisch gebied. Ze komen voor in boreale, gematigde, mediterrane en steppe- klimaatgebieden. De noordgrens is tot ongeveer aan de juli-isotherm van 17 graden Celsius. Er is een zwartkoppige vorm, *Carduelis carduelis* (Europa) en een grijskoppige vorm, *Carduelis caniceps* (Turkestan) met een uitgebreid bastaarderingsgebied in Noordwest-Iran en Zuid-Siberië. De Putter is een van de talrijkste vogelsoorten in het mediterrane cultuurlandschap. In Midden-Europa is de verspreiding veel geringer. Zonovergoten kruidenrijke bosranden en vochtige beekdalen zijn het oorspronkelijke broedbiotoop van de Putter in ons land. Bij ons kunnen we twee ondersoorten aantreffen: de *Carduelis carduelis* (Oost- en Zuid-Nederland) en de *Carduelis carduelis britannica* (West-Nederland). Ze zijn in het veld niet van elkaar te onderscheiden. Sommigen twijfelen er zelfs aan of er in ons land wel twee ondersoorten voorkomen. Gericht ringonderzoek zou wenselijk zijn.

De Putter is ingevoerd in Australië, Nieuw-Zeeland en op de Bermuda-eilanden. Het uitzetten op verschillende plaatsen in Noord-Amerika werd een mislukking.

Het broedbiotoop

Van april tot augustus zijn Putters sterk gebonden aan hun broedgebied. Het broedgebied bestaat tegenwoordig uit verschillende halfopen cultuurlandschappen. De beschikbaarheid van voedsel in de vorm van zaden van distels en paardenbloemen (composieten) is wel noodzakelijk. Ook de jongen worden vanaf het begin met zaden van composieten gevoerd. Wel worden de eerste dagen ook insecten

aangeboden aan de jongen. In ons land broeden ze vaak in jonge esdoorns, paardenkastanjes en in de fruitboompjes van boomgaarden. Het nest is een mooi, stevig klein bouwsel, gemaakt van mos, korstmossen en pluis. Het binnenste materiaal dat wordt gebruikt is fijner dan dat van de buitenwand. Het legsel bestaat uit 4-5 eieren. Deze komen na een broedduur van ongeveer dertien dagen uit. Na nog eens veertien dagen vliegen de jongen uit. Meestal hebben ze meer dan een broedsel per seizoen.

Tot halverwege de vorige eeuw was de Putter een schaarse broedvogel van de westelijke duinrand en de oostelijke en zuidelijke provincies. Na 1973 is de Britse vorm, *Carduelis carduelis britannica* opmerkelijk toegenomen en komt hij breed verspreid voor in ons land. De Britse ondersoort heeft zich ontpopt als een cultuurvolger. Ze komen voor in de bebouwde kom van steden en kunnen daar broeden in los-vaste kolonies. De continentale vorm broedt veelal solitair. Deze vogels gedragen zich minder opvallend en mijden de bebouwing. Deze ondersoort neemt eerder af dan toe.

Het biotoop van de Putter heeft een grote overeenkomst met dat van de Groenling. De Putter is een opvallende verschijning in jonge steden en in nieuwbouwwijken. Op de hoger gelegen zandgronden van Noord-Brabant, de Veluwe, Twente en de Achterhoek is de Putter nog steeds een schaarse broedvogel.

In oude literatuur wordt de Putter door Schlegel (1852) en door Albarda (1897) genoemd als broedvogel van Noord-Brabant maar nadere gegevens uit de negentiende eeuw ontbreken. In de periode van begin vorige eeuw tot ongeveer 1960 werden volgens Van Erve (1967) slechts met zekerheid vijf broedgevallen vastgesteld. Het oudst bekende zekere broedgeval in West-Brabant dateert van 17 mei 1941, in Lage Zwaluwe. In de jaren veertig van de twintigste eeuw was de soort op Zuid-Beveland al vrij algemeen. Waarschijnlijk broedde hij dus toen ook al op de zeelei bij Ossendrecht en Woensdrecht.

Ook al werd de Putter op meerdere plaatsen waargenomen, toch staat de Putter vermeld als onregelmatige broedvogel van Noord-Brabant in de Avifauna van Noord-Brabant van Van Erve (1967). In de jaren 1973-1977 bleek de soort op de kleigronden in het westen al redelijk algemeen. Hierna breidde de soort zich steeds verder uit. Na de inventarisatie voor de Atlas van de West-Brabantse broedvogels (2007) werd het aantal voor West-Brabant geschat op 1.600-2.250 paartjes. Het zeelei- en rivierengebied hiervan was het beste bezet. Vooral dorpen in de kleigebieden vielen op door hun hoge dichtheden. In het zuidoosten van West-Brabant broedden bijna geen Putters. Ook de meeste natuurterreinen zijn van weinig betekenis voor de Putter.

Merkwaardig is dat het aantal waarnemingen van de Putter opgenomen in het archief van de Vogelwerkgroep tot 2000 nog niet 1 procent bedraagt van het totale aantal. In 2013 bleek ook het aantal waarnemingen van de Putter nog geen 1 procent van het totaal van 85467. Valt de soort ondanks zijn kleuren niet op of wordt de soort niet herkend? Er zitten al Putters midden in een stad als Breda. Waarnemingen kwamen in begin juni 2014 uit Belcrum, Sportpark, Brabantpark en Hoge Vucht.

Territoriumkartering van Putters is lastig. Ze vliegen vaak over vrij grote afstanden en zingen onregelmatig. Alleen een intensieve telling verdeeld over meerdere telrondes geeft een nauwkeurig resultaat.

De trek

Onder onze broedvogels zijn stand- en zwerfvogels. De doortrek van de Putter vindt plaats van eind augustus tot in december. De terugtrek omvat de maanden maart tot en

met mei. Gericht ringonderzoek naar het trekgedrag zou ook wenselijk zijn. Dit zou dan bijvoorbeeld het bewijs kunnen leveren dat er in ons land wel of niet twee ondersoorten van de Putter voorkomen en/of doortrekken. De Putter is een dagtrekker. Ze verblijven vaak in groepjes met Sijzen en Barmstijzen.

Hans van der Sanden

Literatuur:

Avifauna van Noord-Brabant. Van. Erve 1967
Sovon 1987, Atlas van de Nederlandse vogels
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2002.
Atlas van de West-Brabantse broedvogel 2007 Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen. NPN media, Breda.
Archief West Brabantse Vogelwerkgroep.

Verspreiding:

Bron: Atlas van de Nederlandse Broedvogels, SOVON, 2002

Putter op Teunisbloem

(Martin van Leest)

Kokmeeuwenkolonies in Breda

Er waren en zijn in Breda nog altijd Kokmeeuwen te zien. De Kokmeeuw is een vogel die alles eet en daarom ook wel de vliegende rat werd genoemd. In de Atlas van de West-Brabantse vogels (2007) wordt van een kolonie in Breda nog geen melding gemaakt, maar in het boek Vogels (houden) van Breda (2008) wel. Indertijd werd het gebied rond de Emerput geïnventariseerd door Jan Benoist en Raymond van Breemen.

De kolonie is ook in het project Kolonievogels van Sovon opgenomen en zo kwam het dat ik een vraag kreeg van Sovon over waarnemingen elders in Breda. Bij sommige leden van de Vogelwerkgroep is bekend dat de voormalige kolonie op de Emerput zich heeft verplaatst naar het voormalige terrein van de suikerfabriek CSM. Vanuit de trein heb je er kort een overzicht over, tenminste als je aan de noordkant in de trein naar Rotterdam of Roosendaal zit. Het oude terrein van CSM is hermetisch afgesloten met een groot hek. Er is een ondiepe plas ontstaan met wat begroeiing eromheen. Daar profiteren diverse vogelsoorten van: Scholekster, Kievit, Bergeend, Wilde Eend en dus ook de Kokmeeuw. Ook Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen rusten daar uit, als ze zich in het centrum tegoed hebben gedaan aan resten van etenswaren die ze kunnen vinden.

Op de Emerput was dus een kolonie van 2003 tot 2008. Indertijd werd de put, die twaalf meter diep is, belucht. De daarvoor benodigde installatie was bevestigd aan drijvers en daarop konden de Kokmeeuwen broeden. Ook Geoorde Futen kwamen toen naar de put. Die vogelsoorten komen vaak bij elkaar voor. Van 2003 tot 2008 groeide de kolonie van 35 paar naar ongeveer 125 paar. De jongen bleven echter niet in leven: ze verdronken vaak voor de ogen van de ouders omdat ze niet terug op het nest konden klimmen. Daar waren de drijvers niet voor gemaakt. Jammer.

Maar in oktober 2008, toen de CSM werd gesloten werden ook de beluchters gesloopt en zo kwam een einde aan deze kokmeeuwenkolonie.

Gelukkig is er nu dus op het voormalige fabrieksterrein van de CSM een nieuwe kolonie gevestigd, waarmee we in

Breda weer een kolonie Kokmeeuwen hebben gekregen. Vorig jaar heb ik er zeker meer dan driehonderd zien opvliegen en verschillende jonge vogels kunnen waarnemen.

Blijkens ons archief en de waarnemingen die op

waarneming.nl worden gemeld zijn er meer mensen die deze kolonie kennen, of hebben opgemerkt. Zolang het terrein zo blijft kunnen we ons in Breda gelukkig prijzen met de meeuwen. We zijn de enige stad met een kolonie binnen de bebouwde kom. Leuk toch!

Dan is er nog iets vermeldenswaard: in 2011 en 2012 is door de gemeente Breda onderzoek gedaan naar de kwaliteit van het water van de Emerput. Omdat de Kokmeeuwen verblijven op het water en daarin dus ook hun mest achterlaten, wilde men weten hoeveel vogels er in de winter verblijven. In die winter ben ik verschillende keren tegen zonsondergang gaan kijken bij de put. Het maximum aantal Kokmeeuwen dat ik telde was 3500. Het was een prachtig gezicht ze te zien wegvliegen over de vogelkijkhut aldaar. Ga er ook eens kijken in de winter is mijn advies. Zeker als je in de buurt woont!

Piet van Iersel

Kokmeeuw

(Martin van Leest)

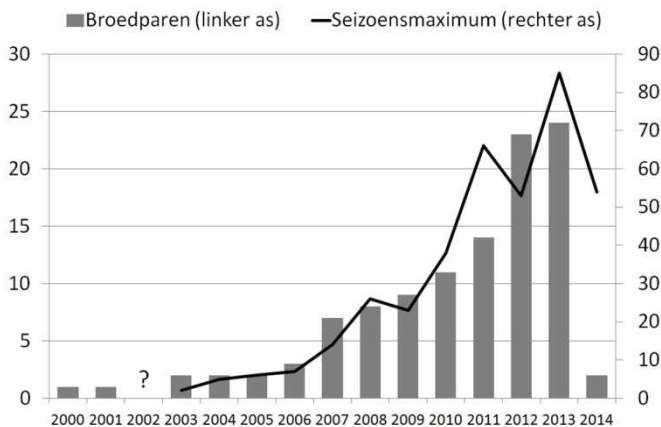

Sterke afname broedpopulatie Geoorde Fuut op Emerput in 2014

In de vorige eeuw was de Geoorde Fuut een zeldzame verschijning op de Emerput in Breda. In het archief van de Vogelwerkgroep zijn slechts twee waarnemingen bekend: één exemplaar op 30 maart 1982 en drie op 30 maart 1997. Maar vanaf 2000 vonden er jaarlijks broedgevallen plaats. Ieder voorjaar worden zij geteld door leden van de Vogelwerkgroep waarna het aantal broedparen wordt doorgegeven aan Sovon (BMP-project). Tijdens de inventarisatie in 2014 werd een opvallende afname vastgesteld.

Aantalverloop

In 2000 werd voor het eerst een broedgeval op de Emerput vastgesteld. Een jaar later was wederom één broedpaar aanwezig. Het aantal paren in 2002 is onbekend. Vanaf 2003 is de soort ieder jaar vastgesteld, tot 2006 met slechts enkele paren maar daarna gestaag toenemend tot een maximum van 24 paren in 2013.

GRAFIEK 1. AANTAL BROEDPAREN EN SEIZOENSMAXIMUM OP DE EMERPUT

Op 25 maart 2014 waren er 30 Geoorde Futen aanwezig, op 11 april 42, op 12 mei 54, op 6 juni 30, op 22 juni werden 34 adulte (volwassen.) vogels en 1 juveniel (jong.) geteld, op 4 juli 20 adulte en 1 juveniel, op 22 juli 5 adulte en 1 juveniel en tenslotte op 1 augustus 4 adulte, 1 juveniel en 2 kleine pullen.

Tot en met mei vestigden zich vergelijkbare aantallen op de Emerput als in voorgaande jaren. Vanaf juni zijn er vogels vertrokken en juvenielen zijn in 2014 nauwelijks waargenomen. Ter vergelijking: op 9 juli 2013 werden er 37 adulte. en 32 juveniele Geoorde Futen waargenomen.

Mogelijk als gevolg van de toename op de Emerput heeft vanaf 2009 ook elders rond Breda een toename plaatsgevonden. Van een directe uitwisseling in 2014 lijkt echter geen sprake. Nergens heeft dit jaar een toename plaatsgevonden die evenredig is aan de afname zoals die op de Emerput is vastgesteld.

Mogelijke oorzaken afname

In het verleden lag de Emerput vol drijvende beluchters waarop jaarlijks vele Kokmeeuwen tot broeden kwamen (in 2007 circa 175 paar). In oktober 2008 zijn deze drijvers verwijderd waarmee ook de broedende Kokmeeuwen verdwenen. Het verdwijnen van de meeuwen heeft niet tot afname van de Geoorde Futen geleid. Dit lag wel in de lijn der verwachting omdat Geoorde Futen graag in de directe omgeving van Kokmeeuwen broeden. Vergeleken met andere futensoorten is de Geoorde Fuut meer sociaal en

vermoedelijk profiteren ze ook van de bescherming die het gevolg is van de waakzaamheid van de Kokmeeuwen en de verrijking van het water door uitwerpselen van de meeuwen. Op de Emerput groeide de populatie juist.

GEORDE FUUT MET JONGEN

(FOTO: HANS OVERDUIN)

In de zomer van 2014 heerste er blauwalg in de Emerput. Waterschap Brabantse Delta raadde contact met het water sterk af. Contact met water met blauwalg kan leiden tot huidirritatie, zoals jeuk en rode vlekken. De uitbraak van blauwalg kan onzes inziens niet de oorzaak zijn van het verdwijnen van de Geoorde Futen, omdat dit sinds 2010 iedere zomer plaatsvindt terwijl de populatie tot en met 2013 nog elk jaar toenam.

Visvereniging de Baroniesche Hengelaars heeft het visrecht op de Emerput en zij hebben in november 2012 91 Spiegelkarpers in de put uitgezet. Voor het eerst in jaren zien wij vanaf de oever overal jonge vis zwemmen. Onderzocht moet worden of het hier om de jongen van de Spiegelkarpers gaat maar dat lijkt wel waarschijnlijk.

Tijdens het monitoren de afgelopen jaren viel het op dat de Geoorde Futen hun jongen voerden met macrofauna (vooral larven en imago's van waterinsecten, kokerjuffers, muggen en libellen). Genoemde macrofauna is tevens het voedsel voor de karpers. Ruud van Beusekom van Vogelbescherming Nederland beschrijft in Vogelnieuws (juni 2013) dat karpers voedselconcurrent zijn van de Geoorde Fuut en dat, als er meer grote vissen komen (en dan vooral karpers), de Geoorde Futen afhaken. Een ander gevaar is dat paaiende karpers de nesten vernielen. Bij nesten van Zwarte Sterns is dit een bekend fenomeen.

Tot slot

Als oorzaak voor de vastgestelde afname lijkt het uitzetten van Spiegelkarpers het meest waarschijnlijk. Bij een groeiende vispopulatie verliest de Emerput mogelijk zijn waarde voor de Geoorde Fuut. Dit ligt helaas in de lijn der verwachting. Uit toekomstige inventarisaties zal moeten blijken of er sprake is van een incident of van een structurele afname met mogelijk het geheel verdwijnen van de broedpopulatie tot gevolg.

Raymond van Breemen, John Frijters en Jan Benoist

Geraadpleegd:

Arjan Boele (Sovon), Guido Waajen en (Waterschap Brabantse Delta), Jeroen Stoutjesdijk (stadsecoloog gemeente Breda), Ruud van Beusekom (Vogelbescherming Nederland), Rutger van Ouwerkerk, Harry van Vugt en Leo Nagelkerke (West Brabantse Vogelwerkgroep).

Geraadpleegde literatuur

Jan Benoist en Raymond van Breemen 2007, Broedvogels Emerput Breda 2007, Ruud van Beusekom 2013, Geoorde fuut: welkome kolonisor van nieuwe wetlands (Vogelnieuws 18/03) West Brabantse Vogelwerkgroep 2009, Vogels houden van Breda

Fenologie 2014

Had het warme voorjaar invloed op de eerste aankomstdatum van de verschillende soorten trekvogels? Het fenologie-onderzoek bestudeert het verband tussen organische natuurverschijnselen en de meteorologische of klimatologische omstandigheden. Kwamen dit voorjaar onze Afrikagangers eerder terug? Aan dit onderzoek kan iedereen meedoen. Tenminste, als je enkele soorten vogels kunt determineren of de zang ervan kunt herkennen. Dus evenals andere jaren werd ook dit jaar weer een oproep gedaan om je eerste waarnemingen van doortrekkers of zomergasten door te geven.

Steeds meer soorten onder andere Bruine Kiekendief, Zwartkop en Tjiftjaf proberen te overwinteren in ons land. Van deze soorten zijn de fenologie-gegevens niet betrouwbaar, want zijn het overwinteraars of heel vroeg teruggekeerde trekvogels? Dit geldt ook voor de Roodborsttapuit. Roodborsttapuiten uit de Benelux en Duitsland trekken in het algemeen weg in de winter. Ze overwinteren in Frankrijk en Spanje. De verste trekkers komen tot in Noord-Afrika. In Engeland trekt in de winter ongeveer de helft van de Roodborsttapuiten weg. Onze Nederlandse waarnemingen van Roodborsttapuiten in de winter hebben waarschijnlijk dan ook betrekking op vogels uit Engeland.

Gekraagde Roodstaart

Opvallend is dat er geen enkele winterwaarneming (januari-februari) werd doorgegeven van de Zwarte Roodstaart, een soort waarvan normaal gesproken jaarlijks vogels in ons land overwinteren. Waarschijnlijk worden de gebieden waar ze in de winter verblijven slecht bezocht door vogelaars. Ook gedragen de vogels zich minder opvallend: ze zingen bijvoorbeeld niet in de winter. De eerste Gierzwaluw werd ook dit jaar weer vóór half april in onze omgeving waargenomen, terwijl de meeste Gierzwaluwen pas eind april- begin mei arriveren. Ook werd er al vroeg een Bosrietzanger gemeld: 18 april 2014, dit gebeurde eerder op 18 april 1980. De vroegste waarneming van een Bosrietzanger in het archief is 9 april 2005. De Bosrietzanger arriveert echter pas eind april-begin mei. Mogelijk kende de waarnemer de zang van de Bosrietzanger niet goed en hoorde hij een Rietzanger of een Kleine Karekiet. De

Bosrietzanger is uiterlijk vrijwel niet van de Kleine Karekiet te onderscheiden, hetzelfde probleem als bij de Fitis en de Tjiftjaf: Ook deze zijn uiterlijk niet van elkaar te onderscheiden in de vrije natuur. Men moet daarvoor de vogel in de hand hebben en het verschil van de vleugelformules kennen. Ook was er een vroege waarneming van de Bonte Vliegenvanger. Deze soort is moeilijk met een ander soort te verwarren. De Bonte Vliegenvanger verscheen volgens de archiefgegevens van de Vogelwerkgroep acht dagen eerder dan in voorgaande jaren. Ook de Nachtegaal werd vroeg opgemerkt, zes dagen eerder dan in een van de voorgaande jaren. Huiszwaluw, Zwarte Stern, Braamsluiper en Groenpootruiter arriveerden ongeveer rond dezelfde datum als in het koude voorjaar van 2013. Van sommige soorten, zoals de Rietzanger en de Fitis, konden wel sneller de eerste tien waarnemingen worden genoteerd in vergelijking met andere jaren. Dit is mogelijk het gevolg van het zachte voorjaar waardoor de vogels en zeker ook de waarnemers actiever waren.

Met dank aan de waarnemers die de moeite namen hun gegevens door te geven. Als u ze vergeten bent door te geven, geen probleem het kan nog altijd!

Toelichting op tabel fenologie

Vroegste waarnemingsdatum uit archief van de West Brabantse Vogelwerkgroep of 't Hupke.

Cursief opgenomen data = is vroegste waarneming

(1) Van de Grutto kunnen de hele vroege data, of winterwaarnemingen, betrekking hebben op de ondersoort islandica. Deze waarnemingen tot en met januari heb ik daarom niet in dit overzicht opgenomen.

(*) Van deze soort zijn vele winterwaarnemingen bekend, ze horen daarom niet thuis in een fenologie overzicht.

(**) Van deze soort zijn winterwaarnemingen bekend uit zachte winters.

Hans van der Sanden

Fitis

(foto's: Ria Lambregts)

Onderzoek + inventarisaties + verslagen

				Fenologie					
	Vroegste waarneming	Vroegste waarneming							
Soort	Avifauna Brabant.	Archief of 't Hupke	1	2	3	4	5	6	
Lepelaar *	16-02-60	03-01-13	24-02-14	28-02-14	01-03-14	04-03-14	05-03-14	07-03-14	
Zomertaling	06-03-61	01-03-10	13-03-14	14-03-14	16-03-14	16-03-14	17-03-14	17-03-14	
Wespendief	08-04-61	09-04-11	02-05-14	05-05-14	16-05-14	16-05-14	20-05-14	20-05-14	
Rode Wouw *	19-01-64	01-01-12	02-03-14	19-3-2014	20-03-14	25-03-14	28-03-14	28-03-14	
Bruine kiekendief *	21-02-62	01-01-11	02-01-14	03-01-14	03-01-14	07-01-14	08-01-14	11-01-14	
Grauwe kiekendief	05-04-64	06-04-06	22-04-14	15-05-14					
Visarend	17-03-63	31-01-12	27-03-14	03-04-14	05-04-14	05-04-14	05-04-14	06-04-14	
Boomvalk	24-03-44	12-03-90	12-04-14	17-04-14	18-04-14	20-04-14	20-04-14	21-04-14	
Kwartel	26-03-64	11-04-11	18-05-14	18-05-14	19-05-14	19-05-14	22-05-14	23-05-14	
Steltkluut	16-04-49	05-04-14	05-04-14	23-04-14	23-04-14	27-04-14	28-04-14	03-05-14	
Kleine plevier	18-03-50	03-03-07	09-03-14	13-03-14	15-03-14	15-03-14	19-03-14	20-03-14	
Kemphaan	28-04-62	04-01-13	01-02-14	02-02-14	02-02-14	03-02-14	22-02-14	22-02-14	
Grutto (1)	13-02-55	18-01-12	25-01-14	31-01-14	02-02-14	17-02-14	21-02-14	22-02-14	
Regenwulp	13-02-66	03-03-11	7-3-2014	7-3-2014	18-03-14	21-03-14	29-03-14	30-03-14	
Zwarte ruiter	28-02-65	20-02-11	14-03-14	24-03-14	25-03-14	28-03-14	29-03-14	01-04-14	
Groenpootruiter	07-04-66	13-03-14	13-03-14	31-03-14	31-03-14	01-04-14	02-04-14	03-04-14	
Bosruiter	22-04-53	02-04-12	13-04-14	13-04-14	17-04-14	18-04-14	19-04-14	20-04-14	
Oeverloper	09-04-60	18-02-11	09-03-14	15-03-14	17-03-14	06-04-14	08-04-14	09-04-14	
Zwartkopmeeuw	23-04-62	11-02-14	11-02-14	21-02-14	22-02-14	23-02-14	24-02-14	24-02-14	
Visdief	08-04-60	25-03-10	07-04-14	07-04-14	09-04-14	10-04-14	10-04-14	11-04-14	
Zwarte stern	07-04-60	13-04-82	13-04-14	13-04-14	14-04-14	18-04-14	21-04-14	21-04-14	
Zomertortel	18-04-64	16-04-88	25-04-14	26-04-14	01-05-14	13-05-14	14-05-14	17-05-14	
Koekoek	09-04-66	12-03-11	13-04-14	13-04-14	13-04-14	13-04-14	17-04-14	17-04-14	
Gierzwaluw	15-04-57	29-03-90	13-04-14	14-04-14	16-04-14	18-04-14	18-04-14	19-04-14	
Draaihals	02-04-64	02-04-03	17-04-14	22-04-14	23-04-14	25-04-14	02-05-14	13-05-14	
Boomleeuwerik	13-02-61	11-01-96	18-02-14	19-02-14	19-02-14	22-02-14	23-02-14	23-02-14	
Oeverzwaluw	02-04-66	02-03-12	20-03-14	22-03-14	22-03-14	22-03-14	23-03-14	24-03-14	
Boerenzwaluw	02-03-60	18-02-07	20-03-14	22-03-14	22-03-14	22-03-14	22-03-14	23-03-14	
Huiszwaluw	06-04-51	23-03-14	23-03-14	29-03-14	06-04-14	06-04-14	06-04-14	07-04-14	
Boompieper	23-03-59	10-03-07	14-03-14	28-03-14	29-03-14	29-03-14	29-03-14	30-03-14	
Gele kwikstaart	01-03-62	10-03-03	27-03-14	29-03-14	29-03-14	29-03-14	30-03-14	30-03-14	
Nachtegaal	11-04-52	30-03-14	30-03-14	11-04-14	12-04-14	12-04-14	12-04-14	12-04-14	
Blauwborst	08-03-59	02-03-10	10-03-14	12-03-14	14-03-14	14-03-14	18-03-14	19-03-14	
Zwarte roodstaart *	06-03-57	02-01-12	08-03-14	12-03-14	15-03-14	15-03-14	16-03-14	17-03-14	
Gekr. roodstaart	29-03-57	05-03-07	25-03-14	01-04-14	01-04-14	03-04-14	03-04-14	04-04-14	
Paap	11-03-62	26-03-90	18-04-14	20-04-14	22-04-14	23-04-14	23-04-14	23-04-14	
Roodborsttapuit *	18-01-59	01-01-14	01-01-14	01-01-14	03-01-14	03-01-14	04-01-14	10-01-14	
Tapuit	05-04-66	18-03-84	22-03-14	27-03-14	30-03-14	01-04-14	05-04-14	06-04-14	
Beflijster	29-03-96	20-03-09	29-03-14	01-04-14	02-04-14	02-04-14	02-04-14	02-04-14	
Sprinkhaanzanger	09-04-64	01-04-10	05-04-14	06-04-14	09-04-14	10-04-14	10-04-14	11-04-14	
Snor	04-04-61	28-03-12	05-04-14	05-04-14	09-04-14	10-04-14	12-04-14	12-04-14	
Rietzanger	05-04-57	22-03-12	30-03-14	30-03-14	01-04-14	01-04-14	02-04-14	02-04-14	
Bosrietzanger	25-04-45	18-04-80	18-04-14	25-04-14	25-04-14	27-04-14	27-04-14	28-04-14	
Kleine karekiet	09-04-55	03-04-09	06-04-14	13-04-14	13-04-14	16-04-14	17-04-14	18-04-14	
Spotvogel	06-04-43	10-04-90	26-04-14	27-04-14	03-05-14	04-05-14	06-05-14	07-05-14	
Braamsluiper	07-04-63	03-04-14	03-04-14	05-04-14	12-04-14	16-04-14	19-04-14	20-04-14	

Avondwandeling Emerput, 14 juni 2014

In totaal eenentwintig personen meldden zich voor deze excursie. Het merendeel van de deelnemers waren mensen die reageerden op de aankondiging in de kranten.

Hans van der Sanden, de excursieleider, begon de tocht daarom ook met een korte inleiding over de West-Brabantse Vogelwerkgroep. Daarna werden ontstaan en geschiedenis van de veertien hectaren grote en negen meter diepe Emerput aangevoerd en kwam de vogelbevolking aan de orde.

De attractie van de avond vormde de Geoorde Fuut. Op de verschillende observatiepunten aan de oever en vanaf de kijkhut, het in staal uitgevoerde 'karekietnest', konden de deelnemers in volle rust de zestien vogels bestuderen. Sinds de eerste waarnemingen van twee exemplaren in 2002 en zeven in 2007 worden er in 2014 in totaal zesentwintig exemplaren gemeld. De eerste vogels vestigden zich in de tijd dat er op de drijvers van de beluchters in de Emerput een kokmeeuwenkolonie bevond. Die kolonie verdween na het verwijderen van de drijvers in 2008. Ook zonder deze kolonie houden de Geoorde Futen de Emerput nog steeds in ere.

Vogelkijkhut Emerput

(vogelkijkhut.nl)

Tjiftjaf

Merel

Hinderlijk was het felle tegenlicht op de verschillende observatiepunten. Hopelijk komt er aan de westkant van de Emerput nog een observatieheuvel.

Tijdens de rondwandeling werden nog heel wat vogels gespot. Hoewel de activiteit van de zangvogels in de (vroeg) ochtend groter is, hoorden en zagen we Fuut, Dodaars, Aalscholver, Blauwe Reiger, Bergeend, Nijlgans, Wilde Eend, Kuifeend, Meerkoet, Kokmeeuw, Kleine Mantelmeeuw, Houtduif, Gierzwaluw, Kleine Karekiet, Zwartkop, Tjiftjaf, Roodborst, Merel, Zanglijster, Koolmees, Pimpelmees, Boomklever, Winterkoning, Vink, Gaai, Kauw en Zwarte Kraai.

Al met al een geslaagde tocht, waarop met tevredenheid kan worden teruggezien.

Een goede les voor de volgende keer: rekening houdend met het licht en de zangactiviteit zou een ochtendtocht meer resultaten opleveren.

Boerenzwaluw

(Foto's; Hans van der Sanden)

Agnes van der Sanden

De Vrachelse Heide

Algemeen

De Vrachelse Heide is een voormalig heide- en stuifzandgebied in de gemeente Oosterhout. Het is vrij arme grond. Het is ongeveer 150 hectare groot en eigendom van het ministerie van Defensie.

Ligging en bereikbaarheid

Atlasblokken 44-44-51/52

De Vrachelse Heide ligt ten zuidwesten van Oosterhout, tussen Teteringen en Oosterhout West.

Het gebied is het beste te bereiken vanaf de parkeerplaats aan de Veekestraat hoek Pannenhuisstraat.

Beschrijving

Het gebied bestaat overwegend uit naaldbos (grove den) met hier en daar resten heide- en stuifzandgebied. Alleen het oostelijk deel heeft zijn oorspronkelijk reliëf goed bewaard. Daar is ook meer gemengd bos te vinden en is eikenstruweel aanwezig. Dit is vroeger door boeren aangeplant om het stuifzand te beteugelen en ten behoeve van geriefhout. Dit 'gemengd bos' bevindt zich op de hoogste stuifzandruggen.

De herbebossing van de stuifduinen stamt uit de achttiende en negentiende eeuw. Pas omstreeks 1900 is die structureel aangepakt. Nog altijd zijn er op de Vrachelse Heide open, "levende" stuifzanden te vinden, maar het overgrote deel is nu bebost. In het oostelijke deel is dat vooral gemengd bos met veel eiken, in het westelijke deel meest naaldbos.

Het is een gevarieerd bosgebied met stukjes heidebegroeiing en slingerende paden tussen de stuifduintjes.

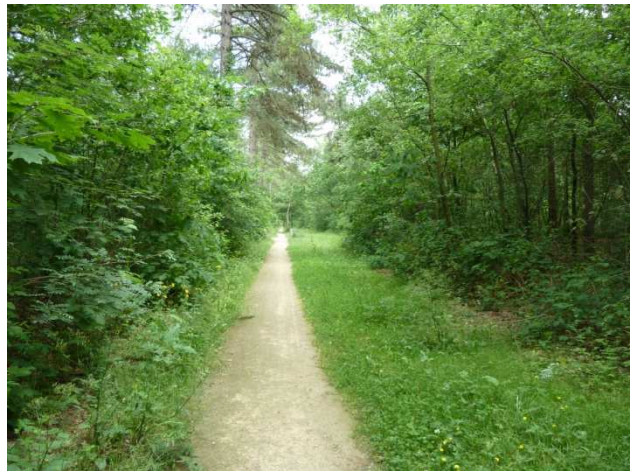
Mogelijkheden

Vanaf de bovenvermelde parkeerplaats is een uitgezette wandeling te maken. Ga langs de groene slagboom het dichtst bij de zendmast. Vanaf hier kun je helemaal rond lopen door de roodwitte paaltjes te volgen. Het lijkt wel een oude tankbaan die niet meer in gebruik is. Het gebied bestaat uit een wirwar van slingerende paadjes die uiteindelijk allemaal weer op deze zogenaamde tank baan uitkomen. Na gedane arbeid is het goed rusten in café-restaurant Het Brabants Bontje bij de parkeerplaats. Het adres is Veekestraat 19 Oosterhout.

Let op: op maandag en dinsdag is het café gesloten.

De Pannenhuisstraat loopt langs de Vrachelse Heide en aan deze straat ten noorden van de Vrachelse Heide ligt ook de Plas van Caron.

Bezoek ook deze plas. Hier kan de soortenlijst aangevuld worden met wat watervogels.

Wat is er te zien

Lente/Zomer

Dodaars, Grauwe Gans, Wilde Eend, Tafeleend, Kuifeend, Buizerd, Fazant, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Oeverloper, Holenduif, Houtduif, Turkse Tortel, Koekoek, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Zwarte Kraai, Ekster, Gaai, Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Mees, Kuifmees, Staartmees, Boomklever, Boomkruiper, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Kleine Karekiet, Spotvogel, Zwartkop, Tuinfluiter, Grasmus, Fitis, Tjiftjaf, Goudhaan, Heggemus, Boompieper, Spreeuw, Appelvink, Groenling, Putter, Goudvink en Vink.

Herfst/Winter

Dodaars, Grauwe Gans, Wilde Eend, Tafeleend, Kuifeend, Sperwer, Buizerd, Fazant, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Oeverloper, Houtsnip, Stormmeeuw, Kokmeeuw, Holenduif, Houtduif, Turkse Tortel, Bosuil, Ransuil, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Zwarte Kraai, Ekster, Gaai, Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Mees, Kuifmees, Staartmees, Boomklever, Boomkruiper, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Vuurgoudhaan, Goudhaan, Heggemus, Spreeuw, Appelvink, Groenling, Putter, Goudvink, Kruisbek en Vink.

Jan Benoist

www.westbrabantsevwg.nl
Natuurgebieden

Winterkoning (Ria Lambregts)

Ria Lambregts

Bij Het tuinhuis van Charlotte in het MEC Wolfslaar trof ik, nee niet Charlotte zelf, maar Ria Lambregts. Ria is enkele jaren lid van onze Vogelwerkgroep en heeft ook de cursussen met goed gevolg doorlopen. Zij is nu een verdienstelijk fotografe en de redactie van 't Hupke maakt graag gebruik van haar foto's.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Na mijn werkzame leven is dat een nieuw doel in mijn leven. Ik kan er mijn creativiteit, leergierigheid in kwijt en ik ben nog lekker buiten in de natuur ook. Erg ontspannend allemaal.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Ik heb in 2011 de Basis cursus gedaan en in 2013 de cursus Van Kijken naar Waarnemen. Eind 2012 ben ik gestopt met werken. Ik heb toen een hele goede camera en teelens gekocht. Fotograferen heb ik altijd al graag gedaan en de combinatie met vogels is helemaal te gek. Binnen de Vogelwerkgroep doe ik inspiratie op en je ontmoet veel nieuwe mensen ofwel vogelaars ofwel vreemde vogels.

Waarom ben je lid geworden?

In het voorjaar van 2010 hield Willem Veenhuizen een stadswandeling in het Brabantpark. Daar ben ik mee meegegaan en ik zie zo nog mijn eerste Zwartkop zitten. De eerste bijzondere vogel die ik zag. Ik ben geboren op het boerenland maar had toen niets met de natuur. Vogelen vond ik in die tijd zelfs wel iets sufs hebben. Maar de Zwartkop heeft alles veranderd.

Wat is je mooiste vogelervaring?

Mijn eerste Blauwborst in de Lage Vugtpolder. Elke keer weer kikken als ik weer een nieuwe soort zie. Daar word ik nou echt blij van. Het mooiste is dan natuurlijk als ik er ook nog een mooie foto van kan maken. Mijn foto's waar ik best wel trots op ben zijn voor iedereen te bewonderen op waarneming.nl.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Vreemde ervaringen heb ik nog niet gehad in de natuur. Of het moeten al die "vreemde" vogels zijn die ik binnen de Vogelwerkgroep tegenkom. "ha,ha".

Wat is je lievelingsvogel?

Ik hou vooral van kleurrijke vogels want die zijn ook zo leuk om te fotograferen. De Blauwborst, de Gekraagde Roodstaart, de IJsvogel en niet te vergeten de Kruisbek. Die springt er wel echt uit met zijn oranjegeelrode zomerse kleuren.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Fotograferen doe ik het liefst. Ik heb geen actieve rol binnen de Vogelwerkgroep. Ik ben ook nog niet toe aan allerlei verplichtingen na de beëindiging van mijn werk. Het fotograferen en alles wat daarbij hoort, zoals de bewerking en het archiveren, vraagt veel tijd. Maar het is het waard. Ik geniet er erg van.

Wat is het mooiste vogelland?

Ja, dat is toch nog wel Nederland. Ik heb in ons eigen land nog zoveel nieuwe gebieden die ik moet bezoeken. Er valt nog heel veel te zien.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Elk nieuw gebied wat je ontdekt is weer leuk. De Strijbeekse Heide en de Bleek Heide zijn wel favoriet. Vroeger toen ik nog geen vogels keek wandelde ik al graag op de Strijbeekse Heide. Het is hier lekker rustig en de natuur is puur en prachtig. Onder andere via de website van de Vogelwerkgroep en in Vogels zoek ik naar nieuwe vogelgebieden. Ik schrijf die op een lijstje en dan bezoek ik die als het mij uitkomt. Ook in gesprekken en ontmoetingen met andere leden doe ik ideeën op voor nieuwe gebieden.

Zijn we nog wat vergeten?

Ik ben benieuwd hoe de Vogelwerkgroep er over tien jaar uitziet. De vergrijzing slaat ook hier toe en je hebt veel actieve mensen nodig voor alles wat binnen de Vogelwerkgroep te doen valt. Ik heb wel spijt (als je dat zo kunt zeggen) dat ik nu pas met vogelen en fotograferen van vogels begonnen ben.

Jan Benoist

Rietzanger

(Ria Lambregts)

Veranderingen op de Dintelse Gorzen

Natuurgebied de Dintelse Gorzen ligt ten westen van Dinteloord en aan de rand van het Volkerak. Het gebied is ontstaan na de afsluiting door de Philipsdam. Ik heb in dit prachtige gebied in 27 jaar allerlei veranderingen mogen meemaken. Het veranderde van een zoutwatergetijdegebied naar een zoetwateromgeving.

De weidse zandvlaktes met daarin de heuvel met het schelpenstrand, veranderde in een groene oase voor vele diersoorten. De snoekenpaaiplaats, die eerst was afgeschermd en daardoor rijk was aan rietkragen met de bijbehorende vogelsoorten, is nu veranderd in een zowat ondoordringbaar berkenbos. En in de zomermaanden levert het water het geluid van paaiende karpers en het beeld van zwevende libellen en juffers.

In de kreken, die vol stonden met zeekraal en zeeaster, vind je nu goudknopje en velden vol met orchideeën, in mei en juni zelfs drie soorten.

De verandering in de vogelwaarnemingen was groot. We zagen aanvankelijk in de wintermaanden Fraters en grote groepen Smienten. Dat veranderde in de loop der jaren in zangvogels en grote groepen Brandganzen in de zomermaanden. Maar dit zijn de enige veranderingen die zichtbaar en meetbaar zijn.

Het beheer van het gebied ging over van Rijkswaterstaat, naar het Zeeuws Landschap en na een korte periode naar Natuurmonumenten, de huidige beheerder.

Ook de bezetting van de telgroep was onderhevig aan wijzigingen: van een bevlogen biologisch secretaris als coördinator, naar een whats appende regelaar die zorgt dat er weer een complete telgroep op de zaterdag het dichtst bij de 15^e van de maand aanwezig is.

Je liep bij je eerste tellingen met een aankomend arts die cockpitgeluiden liep na te doen en zo loop je jaren later met een ervaren arts die begint te zweven.

Vulde je vroeger je formulieren in en deed je ze op de post, nu wordt alles digitaal ingevoerd via internet. In het begin was het bij slecht weer: wat doen we, gaan we eropuit en hopen we dat het stopt met regenen? Nu is het wacht maar, even op buienradar kijken of het wat wordt.

Landschappelijk gezien is er heel veel veranderd. Het was een open gebied met veel slikranden en het is nu reeds behoorlijk bebost en begroeid, wat zijn effect heeft op de vogelsoorten die er voorkomen.

De Dintelse Gorzengroep levert veel meer op dan alleen maar statistische lijstjes en grafieken, hij brengt vriendschap en leidt tot nieuwe dingen; zoals de vogelreizen die we al vele jaren samen maken, dit jaar naar Hongarije.

En tot onze grote verbazing komen we daar de beginnend arts tegen die cockpitgeluiden maakte en hij is zowaar inmiddels nog huisarts ook. Maar ook het er voor elkaar zijn op zowel de goede als de slechte momenten van het leven hoort daarbij.

Ook ik ben veranderd dankzij het tellen op de Dintelse Gorzen, ouder maar ook rijker.

Ronald Buynsters

(Jan Benoist)

Bijzondere waarnemingen mogelijk tijdens de najaarstrek

Er is geen maand in het jaar of er trekken wel vogels over ons land. In ons land is van de najaarstrek meer te zien dan van de voorjaars trek. Oktober is de maand dat de trek van vogels het meest opvalt. Vooral dagen met een zwakke wind uit het zuiden en een ijle bewolking zijn ideaal om iets van de najaarstrek waar te nemen.

Mensen zijn vrij honkvaste wezens maar onder dieren is het maken van grote reizen eerder regel dan uitzondering. Denk maar aan zalm en paling die grote afstanden afleggen naar hun paaiplassen. Ook het driedoornig stekelbaarsje trekt jaarlijks in het voorjaar van dieper water naar ondiep water. Voor de Lepelaars is het stekelbaarsje een van de belangrijkste voedselbronnen die ze in de ondiepe wateren en poldersloten kunnen bemachtigen. Veel vogelsoorten maken jaarlijks in de herfst een reis van het noorden naar het zuiden. Voor een groot deel trekken vogels 's nachts, soms alleen, zoals de Koekoek, of in groepen, zoals lijsterachtigen. Andere soorten, zoals vinkachtigen en Spreeuwen, zijn dagtrekkers en dat biedt ons de mogelijkheid hun gedragingen te bestuderen tijdens de trek.

Veel vogels zijn landvogels en die mijden zoveel mogelijk grote watervlakten. Hierdoor ontstaan opstuwingen van vogels onder andere in de duinen langs de kust en vóór de inpoldering van het IJsselmeer ook langs de oostzijde ervan. Als ze op hun reis grote watervlakten moeten oversteken nemen ze de kortste weg. Bekende oversteekplaatsen in Europa zijn Falsterbo (Zweden), Tarifa (Spanje) en Istanbul (Turkije).

Sommige watervogels mijden juist een vlucht boven land. Begrijpelijk, water is voor deze vogels veiliger want hier kunnen ze bij gevaar induiken.

Vogels die van nature in bomen leven, zoals Goudhaan en mezensoorten, mijden grote open terreinen in het binnenland. Daardoor treedt ook stuwning op langs bosrijke streken. Dit geldt echter niet voor de Vink; deze is kennelijk niet zo gebonden aan de beschutting van bomen en struiken. Vogels die van dekking houden trekken vaak in de nacht. In het duister voelen deze vogels zich waarschijnlijk veiliger.

De trekdrang ontstaat bij vele soorten op een tamelijk vaste datum. Dit komt waarschijnlijk omdat vogels vooral reageren op daglengte. Toch doen ook temperatuur en weersomstandigheden hun invloed gelden. Het grote verschil met de voorjaars trek is dat de temperatuur juist omgekeerd werkt: hoe lager de temperatuur in de herfst hoe meer trek. De manier van trekken is bij vogels sterk afhankelijk van het weer. Op heldere dagen met een zwak zuidoostenwindje zien we een hoge trek van tientallen meters boven de grond. Een harde wind uit het zuidwesten doet de vogels laag boven de grond naar het zuiden vliegen, in open gebieden soms op maar een meter boven de grond. Ook mist en regen hebben invloed op het trekgedrag. Waarschijnlijk stimuleert zonnig weer de trek.

De meeste vogelsoorten vormen in de trektijd en in de winter groepen. Dit in tegenstelling tot de voortplantingstijd, dan zonderen ze zich af. Kneuen, Sijzen en Fraters vliegen in compactere groepen dan Vinken. Spreeuwen vormen brede ondiepe troepen. Bij Leeuweriken zijn breedte en diepte van de groep ongeveer gelijk. Zwanen, ganzen en grote steltlopers vormen vaak linies of v-vormige groepen. Vaak zijn de groepen gemengd: Huiszwaluw en Boerenzwaluw, Putter en Kneu, en Koperwiek en Kramsvogel. De samenstelling van een groep kan heel wisselend zijn. Bekijk de vogels goed en leer de soorten te onderscheiden aan hun roepjes. Wie weet zie je de eerste **Pestvogel** of Notenkraaker. Vergeet niet je waarneming door te geven!

Hans van der Sanden

Pestvogels in Breda

(Chris Schenk)

Waarnemingen + agenda

1	Roerdomp	13-5-2014	Breda	Gemaal Kraaijenest	Jan Benoist
2	Koereiger	7-6-2014	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Deeneplaatweg - Zuid (Polder Hoge Hof)	Joost Simons
1	Purperreiger	28-7-2014	Breda	Rooskensdonk	Erik van Boxtel
1	Zwarte Ooievaar	10-5-2014	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Joost Simons
17	Ooievaar	24-7-2014	Breda	Hooijdonk	Tim van Oerle
1	Brilduiker	2-5-2014	Baarle-Nassau	Castelre - Merkske - Castelresche Heide	Harry van Vugt
2	Middelste Zaagbek	17-5-2014	Steenbergen	Dintelse Gorzen West	Leo Nagelkerke
2	Rosse Stekelstaart	1-7-2014	Bergen op Zoom	Markiezaat - zuid	Martin van Leest
3	Wespendief	3-7-2014	Alphen-Chaam	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Dennis Maas
1	Grauwe Kiekendief	15-5-2014	Breda	Hooijdonk	Jan Benoist
1	Visarend	14-5-2014	Breda	Markdal	Rutger van Ouwkerk
1	Kwartel	2-6-2014	Breda	Lage Vuchtpolder	Ada Engel
2	Steltkluut	13-5-2014	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Erik van Boxtel
24	Kluut	2-6-2014	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Erik Dinslage
5	Krombekstrandloper	22-5-2014	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Tim van Oerle
8	Bosruiter	10-5-2014	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Martin van Leest
3	Zwarte Stern	10-5-2014	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Joost Simons
2	Zomertortel	21-5-2014	Oosterhout	Bedrijventerrein Weststad	Jan Boers
1	Nachtzwaluw	24-5-2014	Breda	Galder - Galdersche Heide	John Frijters
1	Draaihals	17-5-2014	Breda	Markdal	Harry van Vugt
1	Roodstuitzwaluw	19-5-2014	Geertruidenberg	Raamsdonk	Dennis Maas
1	Nachtegaal	4-5-2014	Breda	Nieuwe Ijpelaar	Piet van Iersel
1	Paapje	19-5-2014	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Marjo Lips
1	Tapuit	29-6-2014	Alphen-Chaam	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Leo Nagelkerke
1	Snor	14-5-2014	Zundert	Achtmaal - De Matjens	Harry van Vugt
3	Grauwe Vliegenvanger	23-7-2014	Breda	Mastbosch	Jos Mensing
1	Wielewaal	14-5-2014	Etten-Leur	Zwartenbergsche Polder	Hans van der Sanden
2	Appelvink	14-6-2014	Alphen-Chaam	Chaam - Het Broek	Jan Vermeulen

Agenda Herfst 2014

VOOR LAATSTE WIJZIGINGEN ZIE ONZE WEBSITE

Datum	Activiteit	Contactpersoon	Telefoon / mailadres	Bijzonderheden
Za 13-09	Excursie naar Tholen	Hettie van Lint	076 565 4376 hetlindi@hotmail.com	Rondleiding door Wilma de Rooij (Vogelwerkgroep Tholen)
Do 18-09	Ledenbijeenkomst Lezing Steltlopers door Corstiaan Beeke,	Ellie Pruiksmā	076 565 8570 publiciteit@westbrabantsevwg.nl	20.00-22.00 uur Gemeenschapshuis "De Wegwijzer"
Zo 21-09	Excursie naar Stabrechtse Heide en Beuven	Willem Veenhuizen	06 1069 0477 willemveenhuizen@casema.nl	8.00 uur Schoolakkerplein Aanmelden bij Willem
Do 02-10	Workshop Zomer- en winterkleed Watervogels	Harry van Vugt	harryvanvugt@live.nl	Onder voorbehoud
Za 04-10	Eurobirdwatch, Rooskensdonk	Cees Janssen	076 587 1727 janssen.cjm@ziggo.nl	Aanmelden bij Cees
Do 16-10	Ledenbijeenkomst	Ellie Pruiksmā	076 565 8570 publiciteit@westbrabantsevwg.nl	Nadere informatie volgt
Do 30-10	Algemene vergadering	Fred Pardoel	06 2206 8014 secretaris@westbrabantsevwg.nl	20.00-22.00 uur Gemeenschapshuis "De Wegwijzer"
Do 20-11	Ledenbijeenkomst	Ellie Pruiksmā	076 565 85 70 publiciteit@westbrabantsevwg.nl	20.00-22.00 uur Gemeenschapshuis "De Wegwijzer"
Zo 23-11	Excursie Asterdplas en 4e Bergboezem	Hans van der Sanden	076 587 8432 sanden@hetnet.nl	9.00-11.30 uur Parkeerplaats Asterdplas

Dintelse Gorzen

